

Spiritualiteetti sotilasrippikoulussa

Johannes Joenpelto & Mika Sipilä

Opinnäytetyö, kevät 2011

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä

Järvenpää

Sosiaalialan koulutusohjelma

Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Joenpelto, Johannes & Sipilä, Mika. Spiritualiteetti sotilasrippikoulussa. Järvenpää, keväät 2011, 54 s., 4 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä Järvenpää. Sosiaalian koulutusohjelma, Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää mikä osuus spiritualiteetilla on sotilasrippikoulussa ja millä tavalla varusmiehet kokevat sen. Päämääränä oli selvittää toteutuvatko spiritualiteetin tavoitteet Rippikoulusuunnitelma 2001:n mukaan.

Tutkimuksen aineisto on kerätty laadullisen tutkimuksen keinoin. Tutkimusmenetelmänä on käytetty osallistuvaa havainnointia. Aineisto kerättiin osallistumalla Suomen puolustusvoimien järjestämälle sotilasrippikoululeirille 2010 ja havainnoimalla siellä oppitunteja sekä hartauksia. Leirin kesto oli neljä päivää. Havainnoijia oli kaksi, jotka molemmat täyttivät omat havainnointilomakkeensa jokaisessa edellä mainitussa tilaisuudessa. Lisäksi varusmiehet vastasivat kyselyyn liittyen heidän omiin kokemuksiinsa spiritualiteetista sotilasrippikoulussa.

Tutkimus osoittaa, että spiritualiteetti näkyy sotilasrippikoulussa oppitunneilla ja hartauksissa. Rippikoulusuunnitelman mukaisesti opetuskokonaisuuksissa näkyi elementtejä rukous-korista. Hartauksissa ja oppitunneilla käytettiin eri spiritualiteetin elementtejä, kuten laulua, rukousta ja Raamatun lukua. Varusmiehet kokivat hartauselämän pääosin positiivisena asiana.

Tutkimuksen johtopäätös on, että spiritualiteetti näkyi hyvin hartauksissa ja oppitunneilla. Siihen voisi panostaa enemmän myös rippikoulun muussa toiminnassa. Hartauksissa voisi tutkimuksen mukaan kiinnittää enemmän huomiota eri rukousten käyttöön.

Asiasanat: spiritualiteetti, Suomen puolustusvoimat, sotilasrippikoulu, kvalitatiivinen tutkimus, Rippikoulusuunnitelma 2001.

ABSTRACT

Joenpelto, Johannes and Sipilä, Mika. Spirituality in a military confirmation camp. 54 p., 4 appendices. Language: Finnish. Järvenpää, Spring 2011.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Christian Youth Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The objective of the study was to find out the role spirituality in confirmation camps in the Finnish defence forces and how the conscripts experience spirituality. Another goal of the study was to survey if the goals of spirituality stated in the Confirmation Training Plan 2001 are met.

The qualitative approach was used. The material was collected by observing lectures and devotions in a military confirmation camp in spring of 2010. The duration of the camp was four days. There were two observers who both collected separate materials for the study. In addition, the conscripts answered a questionnaire on their own feelings and experiences about the military confirmation camp.

The results indicate that spirituality is a part of the lectures and devotions. Spirituality was a part of the teaching periods as said in the Confirmation Training Plan 2001. Different spiritual elements were used at the devotions, such as singing and prayer. The conscripts were mostly pleased with the spirituality in the military confirmation camp.

As a conclusion to this study it may be said that spirituality was a solid part of the lectures and devotions, although it could have played a bigger role in other activities. The study also suggests that usage of prayers should be increased in the devotions.

Keywords: spirituality, Finnish defence forces, military confirmation camp, qualitative study, Confirmation Training Plan 2001.

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 PUOLUSTUSVOIMAT.....	6
2.1 Varusmiespalvelus	6
2.2 Kirkollinen työ ja sotilasrippikoulu	7
3 VARUSMIES, NUORI AIKUINEN	10
4 RIPPIKOULU	14
4.1 Rippikoulusuunnitelma 2001	15
4.2 Rukouksen merkitys rippikoulussa	17
5 SPIRITUALITEETTI	20
5.1 Spiritualiteetti, mitä se on?.....	20
5.2 Nuoren aikuisen spiritualiteetti	23
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	25
6.1 Tutkimuksen tarve ja tutkimuskysymykset.....	25
6.2 Aineiston hankinta sotilasrippikoulussa.....	26
6.3 Tutkimusmateriaalin analysointi	28
6.4 Tutkimuksen luotettavuus ja siinä ilmenneet ongelmat	30
7 HARTAUDELLISUUS SOTILASRIPPIKOULUSSA.....	32
7.1 Aamu-, päivä- ja iltahartaudet.....	32
7.2 Spiritualiteettiset elementit.....	32
7.3 Toteutuiko spiritualiteetti Rippikoulusuunnitelma 2001:n mukaan?.....	36
8 VARUSMIESTEN KOKEMUKSIA SPIRITUALITEETISTA	38
9 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	41
LÄHTEET.....	43
LIITTEET	48

LIITE 1 OHJEET AINEISTON KERÄYKSEEN'

LIITE 2 HARTAUDELLISUUS RIPPIKOULUSSA

LIITE 3 TUTKIMUSKYSELY VARUSMIEHILLE

LIITE 4 SOTILASRIPPIKOULUN OHJELMA

1 JOHDANTO

Puolustusvoimien kirkollista työtä johtava kenttäpiispa Hannu Niskanen antoi 2.10.2002 käskyn perustaa kehittämistyöryhmä tarkoituksenaan uudistaa sotilasrippikoulu Rippikoulusuunnitelma 2001:n mukaiseksi. Vuonna 2008 sotilasrippikoulusta tehtiin pro gradu –tutkielma, joka selvitti, että rippikoulusuunnitelmassa vaadittua rukous-koria eli spiritualiteettisia elementtejä käytettiin vähäisesti usko-koriin verrattuna. Rippikoulusuunnitelmassa kuitenkin korostetaan kaikkien korien tasapuolista käyttöä. Tällä tutkimuksella haluttiin selvittää mikä osuus spiritualiteetilla on sotilasrippikoulussa sekä miten varusmiehet kokivat spiritualiteetin. Tässä työssä spiritualiteetilla tarkoitetaan hengellisyyttä, hengellistä elämää sekä hengellisiä elementtejä.

Aluksi tutkimuksessa kuvataan Suomen puolustusvoimia, sen kirkollista työtä sekä varusmiespalvelusta. Tämän jälkeen pohditaan varusmiestä nuorena aikuisena. Rippikoulu esitellään lakien ja säädösten kautta, minkä jälkeen käsitellään Rippikoulusuunnitelma 2001. Rippikoulun käsittelyn jälkeen määritellään eri teorioiden avulla spiritualiteetti sekä tarkastellaan, jälleen teorioiden tukeutuen, miten se ilmenee nuoren aikuisen elämässä. Lopuksi kuvataan tutkimusprosessi ja siinä ilmenneet tutkimustulokset.

Tutkimus on laadullinen tutkimus. Aineisto kerättiin havainnoimalla sotilasrippikoulua keväällä 2010. Havainnoinnin lisäksi kaikki sotilasrippikouluun osallistuneet varusmiehet vastasivat kyselyyn, jossa kartoitettiin heidän omia tuntemuksiaan ja kokemuksiaan spiritualiteetista leirillä.

2 PUOLUSTUSVOIMAT

Suomen puolustusvoimien tehtävänä on Suomen sotilaallinen puolustus, muiden viranomaisten tukeminen sekä osallistumisen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan. Se valvoo ja turvaa Suomen maa- ja vesialueita sekä ilmatilaa. Puolustusvoimat on määrätty antamaan sotilaallista koulutusta siten kuin asevelvollisuuslaissa säädetään. Puolustusvoimat antaa myös virka-apua poliisille sekä rajavartiolaitokselle. (Laki puolustusvoimista 2007.)

Puolustusvoimat kuuluu puolustusministeriön alaisuuteen. Tasavallan presidentti on Puolustusvoimien ylipäällikkö, joka päättää sotilaskäskyasioista ja sotilaallisista nimityksasioista. Puolustusvoimiin kuuluu Puolustusvoimain komentaja, pääesikunta, maa-, meri- ja ilmavoimat, aluehallinnon esikuntia, sotilaslaitoksia, joukko-osastoja ja muita hallintoyksiköitä, maakuntajoukkoja, Maanpuolustuskorkeakoulu sekä varuskuntia. (Laki puolustusvoimista 2007.)

2.1 Varusmiespalvelus

Suomalainen mies on asevelvollinen 43 vuotta elämästään, siitä vuodesta, jolloin hän täyttää 18 vuotta aina sen vuoden loppuun, kun on täyttänyt 60 vuotta. Asevelvollisuudesta voi saada vapautuksen sairauden tai vakaumuksen perusteella. (Asevelvollisuuslaki 2007.) Asevelvollisuuslain määräämä varusmiespalvelus jakaantuu erilaisiin koulutusjaksoihin riippuen palveluksen pituudesta. Varusmiespalveluksen kesto on 180, 270 tai 362 vuorokautta. Kaikille on yhteinen kahdeksan viikkoa kestävä peruskoulutuskausi, jonka jälkeen tulee päätös, kuinka pitkä loppupalvelusaika on. 180 vuorokautta palvelevilla alkaa peruskoulutuskauden jälkeen erikoiskoulutuskausi, joka kestää yhdeksän viikkoa. Erikoiskoulutuskaudella varusmiehet koulutetaan oman koulutushaaransa mukaisesti tärkeimpiin tehtäviin. Joukkokoulutuskausi alkaa heti erikoiskoulutuskauden jälkeen ja kestää noin yhdeksän viikkoa. Tämän koulutuskauden päämääränä on, että varusmiehet hallitsevat hyvin sijoituksensa mukaiset tehtävät, pystyvät toimimaan sodan ajan joukkona sekä täyttävät heille asetetut suoritusvaatimukset. (Liesinen ym. 2004, 20–39.)

270 vuorokautta palvelevat varusmiehet ovat niin sanottuja erikoismiehiä, joilla erikoiskoulutuskausi alkaa peruskoulutuskauden lopulla. Erikoismiehiä ovat esimerkiksi sotilaskuljettajat, lääkintämiehet ja sotilaspoliisit. Erikoismiesten erikoiskoulutuskausi jatkuu tehtävästä riippuen läpi joukkokoulutuskauden palveluksen loppuun asti. (Liesinen ym. 2004, 20–31.)

362 vuorokautta palvelevat ovat yleisesti ottaen kaikki joko aliupseeri- tai reservinupseerikurssin käyneitä. Joukkoon mahtuu myös erikoismiehiä, joiden palvelus vaatii pidemmän ajan kuin 270 vuorokautta. 362 vuorokautta palvelevien ali- tai reservinupseerijohtajien koulutus koostuu peruskoulutuskauden jälkeisestä johtajakoulutuksesta, johtajakaudesta ja joukkokoulutuskaudesta. (Liesinen ym. 2004, 20–38.)

2.2 Kirkollinen työ ja sotilasriippikoulu

Puolustusvoimien kirkollista työtä johtaa kenttäpiispa, jonka alaisuudessa ovat muut sotilaspapit. Kenttäpiispa kuuluu arkkihiippakuntaan ja muut sotilaspapit siihen hiippakuntaan, jonka alueella heidän virkapaikkansa on. (Kirkkolaki 1993.) Kirkollisen työn suunnittelu on osa pääesikunnan ja sitä alempien johtoportaiden suunnittelua. Puolustusvoimien kirkolliselle työlle perusteita luovat puolustusvoimien toimintasuunnitelma, siitä löytyvät tavoitteet, puolustusvoimain komentajan linjaukset, kirkollisen työn ohjesääntö sekä muut oppaat. Sen lisäksi suunnittelua ohjaavat pysyväisluonteiset kirkollisen alan määräykset, jotka antaa kenttäpiispa. (Palola 2008, 154.)

Puolustusvoimien kirkollinen työ on yksi osa evankelisluterilaisen ja ortodoksisen kirkon työtä. Sotilaspapisto on joukko pappeja, jotka on vihitty papin virkaan. Sotilaspapin työ jakaantuu kolmeen pääalueeseen: julistus, opetus ja sielunhoito. Näihin osa-alueisiin liittyen sotilaspappien työhön kuuluvat myös kirkolliset toimitukset, toiminta sota-, ampuma- ja kertausharjoituksissa, yhteydenpito eri tahoille, esikuntatyö ja kaatuneiden huolto. Keskeisenä vastuualueena kirkollisella työllä ovat vaikeuksissa olevat varusmiehet ja henkilökunnan jäsenet. (Liesinen ym. 2004, 350–351; Niskanen 2008, 39.) Kenttäpiispa Niskasen mukaan sielunhoidon keskeinen työmuoto ovat henkilökohtaiset keskustelut. Niitä käydään vuosittain noin 6000 ja näistä noin kolmannes henkilökunnan

kanssa. Tämä vahvistaa sitä väitettä, että sotilaspapit ovat varusmiesten lisäksi myös henkilökuntaa varten. He ovat eräänlaisia työpaikkapappeja. (Niskanen 2008, 40.)

Puolustusvoimien kirkollisen työn lähtökohtana on valtion oma tarve, jonka peruste on sama kuin koulun uskonnonopetuksella. Valtio uskonnonvapauden hengessä antaa eettistä, henkistä ja hengellistä tukea kansalaisilleen. Vaikka suurin osa suomalaisista kuuluu joko luterilaiseen tai ortodoksiseen kirkkokuntaan, pyritään puolustusvoimissa pitämään huolta myös muiden tunnustuskuntien, uskontojen ja vakaumusten edustajien toimintaedellytyksistä. Kirkollinen työ puolustusvoimissa on luonteeltaan ekumeenista. Esimerkiksi katolinen kirkko on asettanut yhteyspapin puolustusvoimia varten, jonka puoleen luterilais- ja ortodoksisotilaspapit voivat tarpeen tullen ohjata varusmiehiä ja henkilökuntaan kuuluvia. Puolustusvoimien kirkollisella työllä on yhteyksiä myös moiniin niin sanottujen vapaiden suuntien toimihenkilöihin. Kirkollisen työn käytännön ekumenian harjoittamisen ohella pyritään myös kehittämään uskontodialogia sekä luomaan edellytyksiä eri uskontoja ja vakaumuksia edustavien uskonnonvapauden toteutumiselle ja heidän haluamansa uskonnollisen ja eettisen tuen saamiselle. Tästä esimerkkinä sotilaspappien kansainväliset kokoukset, joissa on mukana niin roomalaiskatolisia, ortodokseja, protestantteja, juutalaisia sotilasrabbeja, islamilaisia sotilasimaameja sekä buddhalaisia hengellisiä tukihenkilöitä. (Niskanen 2008, 39–41.)

Sotilaspappien työ on selkeästi papin työtä ja he pitävätkin vuosittain noin 600 jumalanpalvelusta sekä lähes 2000 hartautta. Sotilaspapit suorittavat myös runsaasti kirkollisia toimituksia. Sotilaspappien ansiosta varuskunnissa järjestetään erilaisia konsertteja, tilaisuuksia, Raamattu- ja keskustelupiirejä sekä retkiä kirkollisiin tapahtumiin. Papit pitävät vuosittain noin 2000 oppituntia tai luentoa varusmiehille ja henkilökunnalle. Oppitunneilla käsitellään muun muassa kristillisen uskon kysymyksiä sekä maanpuolustuksen ja johtamisen etiikkaa. (Niskanen 2008, 40.)

Suomen puolustusvoimat mahdollistaa rippikoulun käymisen varusmiespalveluksen yhteydessä (Puolustusvoimat 2009). Rippikouluun voi osallistua, mikäli sitä ei ole aiemmin suorittanut ja mikäli varusmiehen palvelustilanne sen sallii (Puolustusvoimat 2010a). Sotilasrippikoulu järjestettiin vuonna 2010 ensimmäistä kertaa erikois- ja joukkokoulutuskauden taitekohdassa. Uuden ajankohdan ajatellaan häiritsevän vähemmän varusmiesten koulutuskalenterin mukaista palvelusta. Sotilasrippikoulun järjestämisessä

noudatetaan puolustusvoimien omaa ohjesääntöä rippikoulun pidosta sekä Suomen evankelisluterilaisen kirkon aikuisrippikoulun ohjetta (Lehto, Jukka, henkilökohtainen tiedonanto 15.3.2010). Sotilasrippikoulun suorittaa nykyään vuosittain noin 300 varusmiestä, joista noin neljännes liittyy kirkkoon rippikoulun jälkeen. Tämän lisäksi noin 50 varusmiestä kastetaan vuosittain. (Niskanen 2008, 40.) Jokaiselle varusmiehelle jaetaan myös sotilaan virsikirja hartauselämän tukemiseksi (Puolustusvoimat 2010b).

3 VARUSMIES, NUORI AIKUINEN

Omien havaintojemme ja kokemustemme mukaan varusmiespalvelus suoritetaan tyypillisimmillään 18-24 ikävuoden välillä. Tässä iässä sotilaan elämässä on paljon muitakin suuria mullistuksia. Monet asuvat omillaan tai ovat muuttamassa omaan asuntoon, lukio tai muu koulu on juuri päättynyt, uusi opiskelupaikka on haussa tai jo otettu vastaan ja parisuhde-elämässä tapahtuu mahdollisesti muutoksia. Alkava palvelus tuo myös siihen omalta osaltaan muutoksia, joskus vaikeuttaen sitä. Jos asiat siviilimaailmassa eivät ole kunnossa, on palveluskin vaikeaa. Koska nuori aikuinen elää jo siviilielämässään uuden muutoksen aikaa opetellen aikuisuutta ja uusia haasteita, on varusmiespalvelus myös siltä osalta vastuunottamisen haaste. Palvelusaikana varusmies joutuu opettelemaan ja ottamaan haltuun aivan uudenlaisia asioita, joiden vastuunotosta ja opettelusta tekee usein vielä haastavampaa niiden totaalinen erilaisuus verrattuna siviilimaailmaan. Armeija on kokonaan toinen maailma, ja sen tavoille opetteleminen yhdessä aikuisuuden opettelemisen haasteiden kanssa on välillä raskasta. Ymmärtääkseen oman palveluksensa kanssa kamppailevaa varusmiestä ja hänen tehtäviään on tiedettävä myös minkälaisia muutoksia nuori aikuinen käy läpi itsensä kanssa. Näihin asioihin liittyen, tässä luvussa kuvataan nuoren aikuisen elämänvaihetta ja sen haasteita.

Ikävuosia 16-23 voidaan professori Robert J. Havighurstin mukaan kutsua myöhäiseksi nuoruudeksi ja näiden jälkeistä aikaa 35-vuotiaaksi asti nuoreksi aikuisuudeksi. (Kuusinen 1997, 313.) Nuorella aikuisella on edessään aikuistumisen haaste. Hän haluaa olla itsenäinen ja vapaa, mutta ei ole vielä sitä sisäisesti ajatus-, tunne- ja toimintatavoissaan. Vanhempien antama malli ohjaa toimintaa usein vielä tässäkin iässä, vaikka toisaalta täysin sen vastaisesti. Ihminen käsittelee sisällään isä- ja äitisuhdettaan ja vanhempiaan. (Dunderfelt 1997, 113.) Aikuistuessaan nuoren pitää, toisin kuin lapsuudessa, muodostaa uusi kuva vanhemmistaan ja muista aikuisista. Hän ei näe enää vanhempia virheettöminä kaiken osaavina yksilöinä, vaan tavallisina virheitä tekevinä ihmisinä. (Kuusinen 1997, 313.)

20-ikävuoden jälkeen ihmisen elämässä alkaa aikuisuuden taival, jonka täyttää sosiaalinen ja yhteiskunnallinen toiminta perheessä, työelämässä, ystävien ja harrastusten parissa. Yksilö hakee paikkaansa maailmassa ja haluaisi, että hänen kykynsä ja taipumuksensa

sa pääsisivät oikeuksiinsa. Hän hakee sellaista ympäristöä, jossa voisi toteuttaa omia sisäisiä pyrkimyksiään ja omia odotuksiaan, sekä löytää vastineen sille, mitä elämä on ja mitä se voisi antaa. Selvimmin näkyvimpiä ulkoisia piirteitä tässä kehitysvaiheessa ovat opiskelu, työ, perheen perustaminen ja matkustelu. Nuoren aikuisuuden vaiheeseen individuaation näkökulmasta kuuluu myös oman persoonallisuuden muokkaantumista, opittujen arvojen, asenteiden ja toimintamallien kohtaamista ja oman minän etsintää, jos ajatellaan. Yksilölle itselleen nämä sisäiset muutospaineet ovat todella tärkeitä. (Dunderfelt 1997, 105–106.)

Aikuisuuden siirtymiseen on monia syitä. Yksi selittävä tekijä on se, että nuorempana ihmisillä on fyysinen energia huipussaan ja silloin he keskittyvät työelämään ja luovat uraa. Samalla naimisiinmenon ja lasten hankkimisen velvoitteita lykätään, koska ne vievät aikaa. Nykynuoret, jotka panostavat työhön, eivät näe ristiriitaa järjestelmällisyyden, kurinalaisuuden ja hauskanpidon välillä. Aikaa kuluu työhön ja hauskanpitoon, mutta sitä riittää myös omasta kunnosta huolehtimiseen, mikä tekee mahdolliseksi rannan elämäntavan. (Mikkola 2006, 29.)

”Kohtaamisia” voisi olla sana, jolla yksinkertaisimmillaan voisi kuvata nuoren aikuisen elämää. Ikävaiheelle tyypillistä on uusien ihmisten, kulttuurien, asenteiden, arvojen, ja ideologioiden kohtaaminen. Näiden lisäksi olennaista on ennen kaikkea omien persoonallisuuden piirteidensä erilainen kohtaaminen. Tyypillistä on, että mielessä pyörii erilaisia kysymyksiä liittyen yksin pärjäämiseen elämässä, ammattiin ja perheeseen. Välillä nuorella aikuisella saattaa olla turhautuneitakin kysymyksiä elämän kulusta. Usein kahdenkymmenen ikävuoden jälkeen ihminen huomaa, ettei hän jaksakaan enää olla niin monessa mukana. Kylillä pyöräily kaverien kanssa ja ajan viettäminen ei enää yksinkertaisesti huvita. Ihmiselle tulee tarve keskittyä tärkeisiin asioihin ja harrastuksiin. Yleensä useiden harrastusten joukosta valitaan se tärkein. Opiskeluvaihe on lopuiltaan, työnhaku alkaa, samoin kuin säännölliseen elämänrytmiin totuttelu. Jos sitä vastoin on elänyt säännöllisessä rytmissä, voi tulla tarve muuttaa tätä asiaa. Hyvin usein tässä iässä seisahdutaan miettimään ja arvioimaan elämän suuntaa. Aikuisuuteen kuuluu myös toiseen eläytyminen ja asioiden katseleminen toisen silmin. Tämä tekee aikuistuvan ihmisen toiminnasta eettistä. (Dunderfelt 1997, 108, 112, 120–121; Siltala 1992, 111; Kuusinen 1997, 313–316.)

Tähän ikävaiheeseen mennessä ovat monet nuoret aikuiset jo kokeilleet parisuhteessa elämistä tai jopa perustaneet perheen. Opiskelut alkavat olla takana ja työelämä on jo käynnissä. Vaikka elämässä onkin tapahtunut jo jonkinlaista vakiintumista, voi nuori aikuinen silti kokea, ettei löydä omaa paikkaansa ja ettei häntä kiinnosta mikään. Kave-reilla ja tuttavilla ympärillä saattaa olla jo vakiintunut elämäntilanne ja tämä saattaa luoda paineita olla samanlainen ja olla osa yhteiskuntaa. Yksilön kehitykselle suureksi tueksi ja avuksi on oma sosiaalinen asema, mutta siihenkin liittyy riski, että jää paikoil-leen. Sosiaalisen aseman kokonaan puuttuminen taas aiheuttaa jossain vaiheessa ihmi-selle vaikeuksia oman minänsä kanssa. (Dunderfelt 1997, 121.)

Nuori aikuinen ei sitä itse pysty hahmottamaan tai myöntämään, mutta hänen elämänsä on hyvin itsekeskeistä. Asiat, joissa ei ole oikeanlaista intuitiivisesti koettua tunnelmaa, eivät herätä paljoakaan innostusta. Asioita voi tehdä puurtamalla, mutta silloin taustalla on oltava yllyke ja tavoite. Usein ulkoisesti vakaa ja hyviä ratkaisuja vaikkapa uudella työpaikalla tekevä nuori aikuinen saattaa olla sisältä hyvinkin epävarma. Erilaiset sosi-aaliset tilanteet yhteyksissä, joissa on juuri esimerkiksi uuteen työhön liittyvä selkeä tavoite, ovat juuri tällaisia. Ulkoisesti nuori aikuinen siis vaikuttaa usein hyvinkin val-miilta maailmaan, mutta sisällä voi piillä paljon erilaisia pelkoja itseensä, menestymi-seen, ulkoapäin tulevaan kritiikkiin ja aikuisuuden arvoihin liittyen. Näiden tunnetilojen rinnalla on silti jatkuvasti myös ulkoista vakaata toimintaa liittyen työelämään, parisuh-teeseen ja perheeseen. (Dunderfelt 1997, 108.)

Nuorta aikuisuutta voisi kuvata myös matkustamisen, itsenäisen kokemisen ja elämään eläytymisen ajaksi. Keskeisiä ikävaiheeseen liittyviä ajatuksia on, että elämän pitää tun-tua, ettei se saa olla vain harmaata teoriaa. Spontaniutta ja aitoutta sekä rehellisyyttä itseä ja muita kohtaan pidetään keskeisinä hyveinä. Elämä halutaan kohdata ilman ra-joittavia vanhemman sukupolven sääntöjä, vapaasti ja suoraan, ihanteen pitäisi saada suoraan käytäntöön ja isotkin asiat ratkaistuksi heti. Kuitenkin nuoreen aikuisuuteen kuuluu sisäisestä rauhattomuudesta huolimatta voimaa, jota voi kaivata myöhemmissä elämänvaiheissa. Vanhempana ihminen ei enää ole niin energinen ja ennakkoluuloton ja täynnä tahdonvoimaa kuin nuorena aikuisena. (Dunderfelt 1997, 108.)

Usein 30 ikävuotta on pidetty rajana, jolloin nuoruus päättyy ja aikuisuus alkaa. Ihmisen elämänkaareissa sitä on pidetty arvojen näkökulmasta taitekohtana. Tuossa iässä vastuul-

lisuuden on uskottu ottavan tilaa impulsiivisuudelta. Myös 18 vuoden ikä on merkittävä arvojen kehittymisen kannalta. Vanhempien, ystävien, sukulaisten ja muiden vertaisryhmien vaikutus arvoihin on 18 ikävuoteen asti vielä merkittävä. Kotoa irtautuminen, opiskelun aloitus, työnteon aloitus ja perheen perustaminen vaikuttavat siihen, että nuoren arvot alkavat yksilöllistyä ja kypsyä. 18 ja 30 ikävuoden välistä aikaa on pidetty ajanjaksona, jolloin yhteiskunnassamme on sallittua elää nuoruuden suomin etuoikeuksin ja arvot kypsyvät. (Mikkola 2006, 27–28.)

30 vuoden ikä ei lykätyn aikuisuuden näkökulmasta ole välttämättä se ihmeellinen ikä, kun nuoruus vaihtuu aikuisuudeksi. Vastuun ottaminen muista kuin itsestä saattaa siirtyä opintojen pitkittymisen takia. Silloin työelämään panostetaan enemmän, ja perheiden perustaminen ja lasten hankkiminen siirtyy myöhemmäksi. (Mikkola 2006, 28.)

Suureksi osaksi aikuisuuden kehitysvaiheet ovat sitä, että ihminen yrittää seistä omilla jaloillaan ja löytää oman itsensä maailman moninaisuudesta ja omasta sisäistetystä persoonallisuudesta. Usein tämä vie kuitenkin paljon aikaa, ja nuori aikuinen voikin olla suhteellisen lapsellinen ja hyväuskoinen suhteessa muuhun maailmaan ja ihmisiin. Tästä huolimatta tulee se hetki, kun ihminen kohtaa muiden arvot ja asenteet, yhteiskunnan säännöt ja perinteet ja joutuu miettimään uudestaan arvomaailmaansa ja käyttäytymistään. Tärkeimpiä aikuisuuden haasteita onkin itsetuntemus, vaikka se saattaakin olla hyvin tuskallista. Saattaa huomata, että jotkut ajatukset ovat olleet todella rajallisia, eivät silti välttämättä vääriä. Ihminen kantaa sisällään lapsuudessa ja nuoruudessa sisäistettyjä ajattelun, tuntemisen ja tekemisen malleja ja saattaa pitää niitä itsestäänselvyytenä. Myöhemmin hän kohtaa opitun minän piirteet itsessään ja joutuu kysymään itseltään, mitä yksilöllisesti haluaa toteuttaa ja ilmaista elämässään. (Dunderfelt 1997, 114–115.)

4 RIPPIKOULU

Kristillinen kasvatus ja opetus kuuluvat kirkolle. Seurakuntien tulee huolehtia jäsentensä heidän iästään riippumatta, kristillisestä kasvatuksesta ja hengellisen elämän hoitamisesta. (Kirkkojärjestys 3:2.) Rippikoulussa nuoria perehdytetään kirkon yhteiseen uskoon ja ohjataan elämään seurakunnan yhteydessä. Rippikoulua johtaa pappi tai lehtori. Opetuksesta voivat myös vastata edellä mainittujen lisäksi kanttorit, nuorisotyönohjaajat sekä muut seurakunnan viranhaltijat siten kuin rippikoulun ohjesäännössä säädetään. (Kirkkojärjestys 3:3.) Rippikoulussa annettava opetus on kirkolliskokouksessa hyväksytyn kristinopin mukaista (Kirkkojärjestys 3:4).

Aikuisrippikoulusta ei liiemmästi ole varsinaista tutkimustietoa tai edes laajempia ohjeistuksia Suomen evankelisluterilaisen kirkon taholta. 15.9.2004 pidetyssä piispainkokouksessa päätettiin seuraavasti:

Kirkon jäseneksi otettavan aikuisen tulee olla suorittanut rippikoulu. Aikuisen rippikoulun opetussuunnitelma laaditaan opetettavan kanssa yhdessä soveltaen piispainkokouksen hyväksymää rippikoulusuunnitelmaa ja se kestää vähintään 20 tuntia. (Piispainkokous 2004.)

Kirkkojärjestyksessä sen sijaan ei ole mitään mainintaa aikuisrippikoulusta, mutta seurakuntien on tarvittaessa järjestettävä rippikoulu myös yksityisesti (Kirkkojärjestys 3:3). Rippikoulusuunnitelma 2001 on suunnattu ensisijaisesti 15-vuotiaiden ikäryhmälle ja se on soveltamalla perusta aikuisrippikoululle (Elämä – Usko – Rukous 2001, 42).

Aikuisrippikoulun kehittäminen ja siihen panostaminen on jäänyt Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa nuorten rippikoulun jalkoihin. Aikuinen oppija tarjoaa monia uusia mahdollisuuksia mielekkääseen kohtaamiseen ja kristillisten uskon perusasioiden käsitelyyn. Edellä mainituista syistä kirkkohallitus on perustanut työryhmän kehittämään aikuisrippikoulua. Yhteistyötä tehdään Puolustusvoimien kanssa. Tavoitteena on, että vuoden 2011 aikana saadaan tuotetuksi verkkomateriaalipaketti aikuisrippikoulun pohjaksi, selvittää aikuisrippikoulun ja katekumenaatin suhdetta, tukea Puolustusvoimien rippikoulutyötä sekä parantaa aikuisrippikoulun asemaa kirkossa. (Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.a.)

4.1 Rippikoulusuunnitelma 2001

Rippikoulu on osa kirkon kasteopetusta, joka kestää koko ihmisen eliniän. Kasteopetusta on annettu jo varhaiskirkon ajoista asti. Rippikoulun ensisijainen tehtävä on auttaa rippikoululaista elämään ja ymmärtämään sitä uskon todellisuutta, josta hän on pyhässä kasteessa tullut osalliseksi. Rippikouluryhmä on oma, koolla oleva seurakunta, joka kuulee Jumalan sanaa, elää sakramenteista, rukoilee ja viettää yhteistä jumalanpalvelusta. (Elämä – Usko – Rukous 2001, 5–8.)

Kuten aiemmin on jo mainittu, kirkkojärjestys edellyttää, että rippikoulun opetuksen on oltava kristinopin mukaista. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kristinoppi pohjautuu Martti Lutherin Vähän katekismuksen ilmaismalle kirkon kasteopetuksen trinitaariskristologiselle perustalle. Trinitaarisen opin eli kolminaisuusopin pohjana voidaan pitää Jeesuksen kastetta. (Elämä – Usko – Rukous 2001, 7.) Evankeliumin mukaan Jeesuksen noustessa vedestä Pyhä Henki laskeutui hänen päälleen ja taivaasta kuului Isän ääni, joka tunnusti Jeesuksen omaksi pojakseen (Matt. 3:16-17). Kristologia on oppia Kristuksesta ja Kristuksen persoonasta (McGrath 1996, 338).

Katekismus antaa rippikouluopetukselle sen perusjäsenyyksen. Kymmenen käskyä, uskontunnustus ja Isä meidän –rukous ilmaisevat Raamatun pääsisällön ja näiden pohjalta toteutetaan rippikoulun opetus. Kymmenen käskyä muodostavat luomisteologisen pohjan nuorten elämäkysymysten käsittelylle. Käskyissä ilmenee se luonnollinen laki, jonka sisältö on kirjoitettu jokaisen ihmisen sydämeen. Rippikoulussa etiikan opetuksen tarkoituksena on harjaannuttaa nuoret arvioimaan elämäntilanteisiin sisältyviä moraalisia kysymyksiä. (Elämä – Usko – Rukous 2001, 9.)

Raamattu on rukouksen ja jumalanpalveluselämän lähtökohta ja rippikoulun peruskirja. Rippikoululaiset lukevat sitä itsenäisesti ja siitä keskustellaan myös ryhmänä. Opetuksen tarkoituksena on tuoda Raamatun sana ymmärrettävällä tavalla rippikoululaisen lähelle. Oppimisen kautta on helpompi ymmärtää mitä usko on, kuka on se Jumala, johon tämä usko kohdistuu ja mitä usko merkitsee käytännössä. (Elämä – Usko – Rukous 2001, 8–9.)

Uskontunnustus auttaa vastaamaan käskyjen nostamiin uskonnollisiin kysymyksiin. Pohjimmiltaan siinä on kyse lain ja evankeliumin suhteesta. Kymmenen käskyn sisältyvä lain vaatimus paljastaa ihmisen synnin ja kapinan Jumalaa vastaan. Uskontunnustuksen evankeliumi kuitenkin vapauttaa tästä synnin orjuudesta ja lahjoittaa uuden elämän Kristuksen yhteydessä. Uskontunnustus on jaettu kolminaisuusopillisesti luomiseen, lunastukseen ja pyhitykseen. Tällä tavalla opetuksen sisältö muodostaa pelastushistoriallisen kaaren. (Elämä – Usko – Rukous 2001, 9.)

Spiritualiteetin opetuksen ja harjoittamisen pohjan luo Isä meidän –rukous. Rukous ohjaa hengelliseen elämään, josta puhutaan Kymmenessä käskyssä ja uskontunnustuksessa. Jumalanpalvelus- ja rukouselämässä liitytään jatkuvasti niihin elämän ja uskon kysymyksiin, joita oppitunneilla on käsitelty. (Elämä – Usko – Rukous 2001, 10.)

Elämä, usko ja rukous muodostavat kolme katekismuksen pääosille rakentuvaa opetuksen osa-aluetta, jotka kaikki edellyttävät ja vahvistavat toisiaan. Jokaisen opetuskokonaisuuden tai rippikoulupäivän tulisi sisältää aineistoa kaikista osa-alueista, jotta uskon kiinnittyminen nuorten elämäntodellisuuteen olisi tehokkainta. Nuorten elämäntodellisuudet, uskon sisältö ja spiritualiteetin harjoittaminen ovat kuin kolme koria, joista jokaisesta otetaan materiaalia. Tällöin jokaista teemaa käsitellään kolmesta eri näkökulmasta. Rippikoulusuunnitelma 2001 edellyttää, että opetuskokonaisuudet rakennetaan paikallisesti ja rippikoulukohtaisesti. Yksityiskohtaiset suunnitelmat tulee aina tehdä rippikouluryhmän luonne huomioon ottaen. (Elämä – Usko – Rukous 2001, 10.)

On ensiarvoisen tärkeää, että opittava asia on relevanttia oppijalle. Liittymäkohdat oman elämän kanssa motivoivat oppijaa. Tällöin oppiminen on tehokasta syväoppimista. Sisällön ohella myös ympäröivä ilmapiiri on kytköksissä oppimismotivaatioon. Rippikoulussa tulisi pyrkiä avoimeen ja lämpimään vuorovaikutukseen oppimismotivaation maksimoinniksi. (Elämä – Usko – Rukous 2001, 12.)

Niin sanotun normaalin rippikoulun (14-15 -vuotiaiden) kokonaiskesto on puoli vuotta. Opetusta sen eri muodoissa tulisi olla yhteensä 80 tuntia. Rippikoulu on jaoteltu neljään jaksoon: seurakuntayhteys, aloitusjakso, perusjakso sekä päätösjakso ja konfirmaatioon valmistautuminen. Seurakuntayhteyden tarkoitus on orientoida rippikoululaiset tulevaan ja tällöin myös aloitetaan työskentely. Perusjaksolla oppiaine työstetään ja prosessoit-

daan. Lopuksi rippikoulussa opitut asiat koostetaan, niihin syvennyttään ja niitä arvioidaan, jonka jälkeen aloitetaan konfirmaatioon valmistautuminen ja rippikoulun jälkeisen ajan pohdinta. Nämä samat jaksot toteutuvat myös aikuisrippikoulussa, mutta lyhyemmässä ajassa. Aikuisrippikoulun opetuksen kesto on noin 20 tuntia. (Elämä – Usko – Rukous 2001, 21, 42.)

Konfirmaatio on rippikoulun päättävä vahvistamisen pyhä toimitus. Konfirmaatiossa rippikoululaiset tunnustavat uskonsa, seurakunta rukoilee heidän puolestaan, heidät siunataan ja he saavat oikeuden itsenäiseen ehtoollisella käymiseen. Rippikoulu ja konfirmaatio ohjaavat nuorta elämään seurakunnan yhteydessä ja osallistumaan sen toimintaan. (Elämä – Usko – Rukous 2001, 8.)

4.2 Rukouksen merkitys rippikoulussa

Rukous on luonnollinen ja korvaamaton osa rippikoulua. Rukous antaa ihmiselle luontevan tavan olla ja elää Jumalan edessä. Rukous on myös omalla tavallaan osa seurakuntayhteyttä, johon rippikoulu kokonaisuudessaan jäsentyy. Rukouksessa ilmenee jumalasuhte luottamuksellisena vuorovaikutuksena. Sillä on siis suuri merkitys sekä jumalakuva muodostamiselle, että sen syvenemiselle. Rukouksen ollessa läsnä rippikoulun työskentelyssä, vältetään asioiden yksipuoliselta ja pelkästään järkipäiseltä työstämiseltä. Rippikoulusuunnitelman rukousskorin tavoitteiden yksi keskeisistä sisällöistä on Uskontunnustuksen, Isä meidän –rukouksen ja Herran siunauksen käyttö jumalanpalveluksissa ja rukoushetkissä. Rukouselämää tulisi myös tukea, jotta nuori löytäisi itselleen erilaisia Raamatun lukemisen, rukouksen, hiljaisuuden, mietiskelyn, hartauden ja muun hengellisen elämän hoitamisen muotoja. Hiljaisuudelle ja meditaatiolle tulee antaa tilaa rippikoulussa. Silti on huolehdittava nuoria koskettavan sanajulistuksen, hartauspuheiden ja saarnan sisältymisestä hartaus- ja jumalanpalveluselämässä. Jumalanpalvelus on rukouselämän keskus rippikoulussa. Se antaa uuden näkökulman Raamatun lähestymiselle. Raamatun tekstien lukeminen jumalanpalveluksissa ja rukoushetkissä ei ole vain tutustumista kirkon pyhiin teksteihin, vaan kyseessä on niiden hengellinen käyttö. Jumalanpalveluksissa Kristus palvelee seurakuntaansa ja lähettää sen palvelemaan muita. Tällä tavalla jumalanpalvelus ohjaa lähimmäisen rakastamiseen. (Elämä – Usko – Rukous 2001, 26, 29–30.)

Jumalanpalvelus on vahvasti läsnä rippikoulun tavoitteiden perusrakenteissa. Rippikoulun suunnittelussa tämä tulee huomioida ennen kaikkea päiväohjelmaa tehtäessä. Elämän, uskon ja rukouksen vuorovaikutus rippikouluprosessissa edellyttää, että rukouksen näkökulma on läsnä yksittäisissä työskentelyjaksoissa ja että sille varataan päivittäin riittävästi aikaa. Viikoittainen jumalanpalvelus ja ehtoollisen vietto on ensisijainen ja pysyvin hengellisen elämän tuki rippikoulunsa päättävälle nuorelle. Tämän takia rippikoulun jumalanpalveluselämä ei saa jäädä omaksi alakulttuurikseen seurakunnan toiminnassa. (Elämä – Usko – Rukous 2001, 30.) Rippikoulu on viime kädessä rukouksen koulu. Tärkein rippikoulun tavoite on, että yksityisessä rukouksessa nuori uskaltaisi turvautua Jumalaan sekä, että hän löytäisi tiensä seurakunnan yhteiseen jumalanpalvelukseen. Jumalanpalveluksessa myös oppi ja etiikka ovat läsnä. Vaikka kristillinen oppi onkin tärkeä, on sen tehtävänä loppujen lopuksi rukouksen tukeminen. (Jolkkonen 2004, 21.)

Niin kuin kaikki muukin kristillinen kasvatusta tarvitsee jumalanpalveluskasvatusta toteutukseen kristilliseen uskoon sitoutuneita aikuisia, joille on tärkeää välittää kristillistä perinnettä seuraaville sukupolville. Vasta siinä vaiheessa kun lapsi ja nuori on saanut oppia liittyen uskon maailmaan, on hänellä parempi pohja kohdata toisenlaisia vakaumuksia ja muodostaa omansa. Lasta ei voi jättää heitteille antamalla hänen itse ottaa selvää asioista kun hän on tarpeeksi iso, koska silloin hänellä ei ole välineitä uskonnollisten ja vakaumukseen liittyvien asioiden käsittelyyn. (Lindfors 2008, 259.)

Opetettaessa rukousta on mahdollista tehdä kaksi virhettä: joko painostetaan nuoria rukouselämään ahdistavalla tavalla tai hylätään nuori epämääräiseen, vaikeasti hahmoteltavaan vapauteen sanomalla, että on mahdollista rukoilla missä, milloin ja miten vain. Se ei riitä vaan nuorta täytyy ohjata rukoukseen. Luontevaa opetettaessa rukousta on aloittaa kristittyjen yhteisistä rukouksista. Rukouksen oma soveltaminen opitaan ajan myötä. Rukousta opetellaan oppituntien lisäksi myös rukoilemalla. On syytä erottaa oikeaa rukousta olevat jumalanpalvelukset ja hartaudet oppitunneista. Tämän takia on tärkeää, että rippikoulussa on yhteiset muodot ja ajankohdat rukouksen hetkille sekä sakraalitila, rukouksen paikka. (Jolkkonen 2004, 22–23.)

Sakraalitila rippikoulussa on tärkeä monimuotoisen jumalanpalveluselämän takaamiseksi. Jumalanpalveluselämä perustuu rippikoulussa rippikoululaisten näkemysten ja

tunteiden kunnioittamiseen ja luottamukselliseen käsittelyyn. Nuoren osallistuminen jumalanpalvelusten valmisteluun on tärkeää, että nuori saa paikan ilmentää omaa kieltään ja sisäisiä tuntojaan jumalanpalveluksessa. Tilan ollessa koko ajan vain jumalanpalveluskäytössä korostuu sen merkitys ja luonne. (Elämä – Usko – Rukous 2001, 30–31.)

Elävässä jumalanpalvelusta viettävässä yhteisössä kristilliset symbolit tulevat eläviksi, olipa tuo yhteisö sitten perhe, pyhäkoulu, kerho tai seurakunta. Myös rippikoulussa uskonnollisten symbolien käyttö tulisi ottaa huomioon. Koska Jumala on salattu ja vaikea selittää, on kristillinen symbolididaktiikka omiaan avaamaan ihmiselle uskon maailmaa. Pyrkimys on selittää sanoitta sitä, mitä ei voi muuten sanoa. Kristillisistä symboleista tunnetuin on risti. Itse kirkkotila on jo symboli sinällään, mutta sen sisällä olevat esineet ja kalusteet kertovat viestiä uskon sisällöstä. Altari, kynttilät, ristit, saarnatuoli, lukupulpetti, kuvien aiheet, ehtoollisvälineet ja tekstiilit kertovat kaikki asioita uskon sisällöstä ja siitä, että Jumala on ihmiselle hyvä. (Lindfors 2008, 279–280.)

5 SPIRITUALITEETTI

Spiritualiteetti on käsite, jolle on monta eri määritelmää. Tässä tutkimuksessa sillä tarkoitetaan hengellisyyttä ja hengellistä elämää. Hengellisellä elämällä tarkoitetaan sellaista toimintaa, jossa uskon käytännöllistä harjoittamista toteutetaan erityisesti muiden kristittyjen kanssa. Hengellistä elämää on esimerkiksi messuun osallistuminen, hiljaisuus, mietiskely, yhteys toisiin uskoviin, rukous- ja hartaushetket, hengellisten laulujen laulaminen, Raamatun lukeminen sekä rukous. Spiritualiteetissa korostuu hengellisen elämän, kasvun sekä hengellisen havahtumisen merkitys kirkossa. (Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.b.; Kotila 2003, 13.) Spiritualiteetin opetuksen ja harjoittamisen pohjaa luo Isä meidän –rukous. Tämä rukous ohjaa yksilön hengelliseen elämään, joka kytkeytyy käskyissä esille tuleviin elämäkysymyksiin ja uskontunnustuksen ilmaiseen uskon sisältöön. (Elämä – Usko – Rukous 2001, 10.)

5.1 Spiritualiteetti, mitä se on?

Spiritualiteetti-käsitteen taustalla ovat latinankieliset sanat spiritus eli henki ja spirare eli hengittäminen. Henki viittaa kahteen asiaan, Jumalan Pyhään Henkeen ja ihmisen henkeen, jolla on ymmärretty ihmisen persoonallista Jumalan luo suuntautuvaa olemusta. Spiritualiteetti-sanan juuret ovat Ranskassa, jossa alun perin sana spiritualité tarkoitti välitöntä sisäistä tietoa jumalallisesta tai yliluonnollisesta todellisuudesta. (Kotila 2003, 13; Raunio 2003, 13.)

Spiritualiteetin tarkastelulle on monia eri lähtökohtia. Sillä voidaan tarkoittaa eri asioita kontekstista riippuen, itse sanalle spiritualiteetti ei alan keskusteluissa ole varsinaisesti löydetty vakiintunutta määritelmää. Kuitenkin on ollut tyypillistä esimerkiksi tehdä ero käsitteiden spiritualiteetti ja usko välille. (Hyvönen 2006, 86.) Kristillisen ihmiskäsityksen kautta tarkasteltaessa spiritualiteettia voidaan tulkita siten, että Pyhä Henki pyhittää ihmisen. Henki siis auttaa ihmistä tunnistamaan Jumalan työn, ottamaan sen vastaan sekä säilyttämään, käyttämään ja edistämään sitä. (Raunio 2003, 21.)

Teologisissa keskusteluissa spiritualiteettia on tarkasteltu lähinnä kahdesta näkökulmasta: yleisinhimillisenä uskonnollisena ilmiönä, mutta myös erityisesti kristillisenä kysy-

myksenä Pyhän Hengen tehtävästä kolmiyhteisen Jumalan toiminnassa ihmisen elämässä. Useimmin spiritualiteetin määrittelyissä nousee esille kolme asiaa: spiritualiteetissa on kyse elämän hengellisestä ulottuvuudesta, se on selvästi yksilöllinen asia ja siihen kuuluvat jotkin menetelmät tai rakenteet, jotka tarvitaan asetetun päämäärän saavuttamiseen. (Raunio 2003, 13–14.) Spiritualiteetti-sanana määritelmä on ajan kuluessa muuttunut. Ennen se liitettiin vahvemmin traditionaalisen uskon ja kirkkoinstituution yhteyteen, mutta 1960- ja 1970-luvuilla spiritualiteetti-sanalla alettiin käsitellä elämän eheyden ja kokonaisvaltaisuuden etsimiseen liittyvää rukousta ja meditaatiota. Tietystä näkökulmasta luonnehtien voidaan sanoa, että spiritualiteetissa on kyse ihmisen syvästä persoonallisesta tavasta olla ja elää. Ihmisen syvin olemus ja hänen elämänsä merkitys löytyy spiritualiteetista. Usein sisältö on, joskaan ei aina, uskonnollinen tai moraalinen. Kaikille uskonnoille yhteinen tietoisuus on, että elämän arkitason takana on jotakin sellaista joka antaa elämälle sen varsinaisen merkityksen. Tämä on myös spiritualiteetin lähtökohtana. (Kotila 2003, 18–19.)

Nykyisin maassamme käsitys spiritualiteetista liittyy hyvin vahvasti uudempien hengellisten liikkeiden kuten karismaattisen liikkeen, taizelaisuuden, Tuomasmessun ja hiljaisuuden liikkeen voimistumiseen. Uskonnollisen elämän luonne on nykyihmisen elämässä muuttunut. Sen painotus on siirtynyt opista kokemukseen. Uskon kokonaisvaltaisuus on korostunut älyllisen erittelyn rinnalle. Ihmisen maailmankatsomuksen muuttuessa entistä yksilöllisemmäksi, myös usko on muuttunut yksityisemmäksi. (Kotila 2003, 19–20.)

Ruotsalainen pappi Owe Wikström sanoo kirjassaan Häikäisevä pimeys, että klassisessa teologiassa voidaan erottaa kolme tapaa puhua Jumalasta. Dogmaattisessa teologiassa keskitytään kristillisen uskon keskeiseen ajatussisältöön, joka voi koskea kirkon näkemystä esimerkiksi luomakunnasta, ihmisestä, synnistä tai Kristuksesta. Dogmatiikan painopiste on opillisessa esityksessä. Dogmatiikan rinnalla on moraaliteologia, jonka pyrkimyksenä on kuvata kristinuskon eettisiä seuraamuksia. Spiritualiteetin teologia käsittelee välineitä ja tapoja, joita on käytetty halki historian kristityn oman uskonelämän hoitamiseksi. Nämä välineet ja tavat auttavat kristillisen uskon omaksumisessa sekä näyttävät tietä, jota kristityn on kuljettava syventääkseen uskoaan. (Wikström 1998, 57.)

Hiljentyminen kuuluu olennaisesti spiritualiteettiin. Joskus hiljaisuus on syvin kahden ihmisen keskinäisen jakamisen muoto. On mahdollista, että tällainen sanoitta tapahtuva elämän kuuntelu jättää ihmiseen lähtemättömän jäljen. Hiljaisuus saattaa syventyä myös elämänasenteeksi, mikäli elämän kuuntelu on ollut tarpeeksi vaikuttava kokemus. Hiljaisuus luo tilan, jossa Jumala ja ihminen voivat kohdata. (Häyrynen & Rissanen 1990, 23–24.)

Rukous on myös yksi hengellisen elämän osa-alueista. Se on kokonaisvaltaista toimintaa, jossa ihmisen sielu ja ruumis ovat yhteydessä toisiinsa. Idän kirkon mukaan rukous näkyy mielen ja ruumiin, sydämen ja järjen sekä ajatusten ja tunteiden yhteistyönä. Rukous on siis samaan aikaan intellektuaalista hengellisyyttä, mutta myös sydämen hengellisyyttä. Rukous voidaan jaotella ruumiilliseen ja mielen sisäiseen rukoukseen. Ensimmäinen on ääneen lausuttua ulkoista rukousta, kun taas mielen rukous on sydämen puhetta. Nämä kaksi eivät kuitenkaan poissulje toisiaan, vaan ne voivat olla samanaikaisia. Puhdas rukous on mielen rukousta, joka liittyy ihmisen Jumalaan. (Metso 2003, 41.)

Hengellisessä elämässä lukemisella on vanhastaan suuri rooli, se on yksi hengellisten harjoitusten muoto. Tarkoitus ei ole etsiä Jumalasta teoreettista tietoa vaan tarkoituksena on sisäinen rakentuminen Kristuksen sanojen ja lupauksen varassa. Lukeminen johdattaa osaltaan rukoukseen ja mietiskelyyn. (Kotila 2003, 18.) Edellytyksenä hengellisen lukemisen harjoittelulle on se, että ihminen uskoo Jumalan toimivan luettujen sanojen kautta. Tällä tavoin ihminen työstää tekstiä soveltamalla sitä omaan elämäänsä. (Wikström 1998, 204.)

Englantilaisen uskonnonpedagogin David Hayn mukaan spiritualiteetti on tietoisuutta siitä, että on olemassa muutakin kuin arkitodellisuus. Tietoisuudella ei tässä yhteydessä tarkoiteta niinkään herkkyyttä epäluonnollisille asioille, vaan lähinnä ihmisen lisääntyvää herkkyyttä nähdä jokapäiväisissä asioissa syvempiä merkityksiä. Spiritualiteetille herkistäviä tapahtumia ihmisen elämässä voivat olla esimerkiksi syntymä, kuolema, suru ja rakkaus. Spirituaalinen herkkyys voidaan tiivistää neljään kategoriaan: tietoisuuden, mysteerin ja arvojen kokemiseen sekä yhteisölliseen ulottuvuuteen. Uskonnonnollisesta näkökulmasta katsottuna spiritualiteetti on Hayn mukaan ihmisen herkkyyttä uskonnollisille symboleille ja riiteille. (Tirri 2007.)

5.2 Nuoren aikuisen spiritualiteetti

Tutkimusten mukaan nuoret aikuiset ovat Suomessa vähemmän uskonnollisia muihin ikäryhmiin verrattuna, jos asiaa tarkastellaan perinteisillä uskonnollisuuden mittareilla. He ovat muita ikäryhmiä passiivisempia osallistumaan hengellisiin tilaisuuksiin, tai lukemaan hengellistä kirjallisuutta taikka muutoin harjoittavat hengellistä uskoaan vähemmän. Myös perinteisiin kristillisiin uskomuksiin uskomisen on nuorilla aikuisilla vähäisempää. Kirkolla ja uskolla on sitä merkityksellisempi rooli elämässä, mitä iäkäämmästä ihmisryhmästä on kysymys. Vanhemmat väestöryhmät ovat myös uskollisempia kirkon uskolle ja sen perinteisille uskonkäsityksille ja arvomaailmalle. Nuoret ovat olleet vähemmän uskonnollisia kuin vanhat ihmiset niin kauan kun asiaa on tutkittu. Uskonnollisessa ajattelussa tapahtuneet muutokset eivät nuorilla aikuisilla ole viime vuosikymmeninä muuttuneet sen enempää kuin muillakaan ikäryhmillä. Ihmisen uskonnollistumisen lisääntymistä on selitetty kolmella eri tavalla. Iän myötä tapahtuvaa uskonnollistumista on selitetty sillä, että se on ihmisen normaalien iän myötä tapahtuvien muutosten seurausta. Toinen selitys on yksin rooleissa tapahtuvat muutokset, esimerkiksi perheroolien muutokset. Kolmas malli selittää asian eri aikakausien erilaisuutena kulttuuristen tekijöiden kannalta. (Niemelä 2006, 43–44, 65.)

Nuoret aikuiset määrittelevät usein uskonnollisen identiteettinsä avoimesti, eivätkä halua luokitella itseään jonkin selkeän uskonnollisen järjestelmän seuraajiksi. He mieltävät itsensä usein kristityiksi, mutteivät välttämättä luterilaisiksi. Nuoret aikuiset eivät koe seurakuntayhteyttä tärkeäksi, eivätkä koe tarvitsevansa kirkkoa vahvistamaan uskoaan. Heidän mielestään sana henkinen kuvaa heitä paremmin, kuin sana uskonnollinen. (Niemelä 2006, 55–56.)

Nuorten kristinuskoon sitoutuneiden aikuisten spiritualiteetti voidaan jakaa erilaisiin uskonnollisiin linjoihin. Niitä ovat perusluterilainen spiritualiteetti, herätyskristillinen spiritualiteetti ja ideologiakriittinen spiritualiteetti. Nuorten aikuisten ikäryhmässä uskonto ilmenee osalla hyvin perinteisellä tavalla, mutta yhä useammalle usko on itsenäinen asia jota harjoitetaan omassa elämässä, eikä se ilmenny välttämättä kirkon toiminnan kautta. (Hyvönen 2006, 89–90; Kotila 2003, 20.)

Niin sanottua perusluterilaista spiritualiteettia, eli perinteiseen suomalais-luterilaiseen perintöön painottuvaa uskonnollisuutta on havaittavissa suomalaisten nuorten aikuisten keskuudessa. Perusluterilainen spiritualiteetti on hyvä esimerkki maassamme esiintyvistä uskonnollisesta valtavirrasta. (Hyvönen 2006, 91.) Perusluterilaisessa spiritualiteetissa korostuu uskonnon harjoittamisen vahva yksityisyys ja alhainen julkinen uskonnollinen osallistuminen. (Kirkon tutkimuskeskus 2004, 49). Perusluterilaisille nuorille aikuisille tämä on myös tyypillinen asia; oma usko on yksityinen asia, jota ei välttämättä halua jakaa jonkin yhteisön kanssa. Yksilöllinen kokemuksellisuus leimaa heidän spiritualiteettiaan, eikä yhteisöllisyyttä pidetä sen kannalta välttämättä tärkeänä. Uskonnollisia perinteitä saattaa olla, mutta ne eivät välttämättä näkyvästi hallitse elämässä. (Hyvönen 2006, 91.)

Herätyskristilliselle spiritualiteetille on ominaista sitoutuminen johonkin yhteisöön, sekä uskon kokonaisvaltaisuus osana omaa elämää. Herätyskristillisten nuorten aikuisten ryhmä mieltää itsensä vahvasti kristilliseksi ja heidän koko identiteettinsä rakentuu kristinuskon todellisuuden kautta. Heille kristinusko on paitsi aatepohja, myös konkreettisesti elämässä näkyvä asia, ja heidän on helppo kutsua itseään kristityiksi. Herätyskristillisyydessä näkyy selvä yhteisöllisyyden painotus, ja tähän ryhmään kuuluvat nuoret aikuiset tuntevat seurakuntayhteyden hyvin tärkeäksi asiaksi. (Hyvönen 2006, 95–96.)

Ideologiakriittinen spiritualiteetti edustaa monia erilaisia ideologisia suuntauksia, ja näin ollen on oletettavaa, että se edustaa yhä useamman nuoren aikuisen kristillisyyttä. Ideologiakriittiselle spiritualiteetille on ominaista voimakas kriittisyys kirkkoa kohtaan, sekä individualistiset näkemykset kristinuskosta. Todennäköisesti suurin osa niistä nuorista aikuisista, jotka pitävät itseään kristittyinä, mutta jotka kaikkein herkimmin katoavat kirkolta, kuuluvat tähän ryhmään. Olennaisena osana ideologiakriittiseen spiritualiteettiin kuuluu myös kristinuskon ideologia ja opillinen puoli, jota tulkitaan tilansidonnaisesti. Tähän ryhmään kuuluville kristinuskossa tärkeintä on usein jokin sen ideologisesta perustasta nostettu kantava ajatus, jolla toteutetaan omaa kristinuskoa. Tätä spiritualiteettiryhmää edustavat nuoret aikuiset ovat usein myös tyytymättömiä kirkon papistoon ja toivovat näiltä enemmän itsekritiikkiä ja avoimuutta. (Hyvönen 2006, 98–100.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Idea opinnäytetyötämme varten syntyi helmikuussa 2010. Mietimme mikä aihe olisi molempia kiinnostava ja mikä täyttäisi koulun asettamat vaatimukset. Koska saamme molemmat kirkon nuorisotyönohjaajan pätevyyden, pitää työssämme näkyä myös kirkollinen puoli. Me molemmat olemme tehneet aiemmin rippikoulutyötä 15-vuotiaiden parissa, joten se ei aiheena kiinnostanut. Mietimme tapoja, joilla saisimme yhdistettyä molempia kiinnostavan puolustusvoimat ja kirkollisen työn. Soitimme Kaartin Jääkäri-rykmentin sotilaspapille, jonka kanssa Johannes on tehnyt yhteistyötä aiemmin. Hän ohjasi meidät ottamaan yhteyttä Hämeen Rykmentin sotilaspappiin. Hän taas ohjasi soittamaan suoraan Länsi-Suomen sotilasläänin esikuntaan. Sieltä saimme yhteyden kenttärovasti Jukka Lehtoon, jonka kanssa sovimme tapaamisen maaliskuulle. Ennen tapaamistamme saimme Lehdolta sähköpostitse Mari Liimataisen pro gradu-työn, joka käsitteli sotilasrippikoulun toteutukseen liittyviä asioita. Saimmekin Liimataisen työstä muutaman idean, joita ehdotimme Lehdolle.

6.1 Tutkimuksen tarve ja tutkimuskysymykset

Keskusteltaessa Lehdon kanssa mahdollisista opinnäytetyön aiheista keksimme, että voisimme tutkia spiritualiteettia sotilasrippikoulussa. Meidän työemme olisi osittain jatkotutkimus Liimataisen työlle. Tutkimuksemme jälkeen selviäisi, onko puolustusvoimien rippikoulutyössä tapahtunut muutosta kahdessa vuodessa. Tutkimuskysymyksinä olivat:

- 1) miten spiritualiteetti näkyy sotilasrippikoulussa sekä
- 2) miten varusmiehet kokivat spiritualiteetin leirillä.

Kävimme keskustelut myös ohjaavien opettajiemme kanssa ja he ehdottivat havainnointia tutkimusmenetelmänä. Havainnoinnilla saisimme vastauksen toiseen tutkimuskysymykseen. Varusmiesten kokemusten kartoittamiseksi päätimme laatia kyselyn. Havainnointi vaatii lähes poikkeuksetta aina tutkittavien luvan (Grönfors 2001, 132). Tässä

asiassa Lehto toimi meidän yhteyshenkilönämme. Hän hankki puolustusvoimilta meille tutkimusluvan samalla, kun anoi omaan tutkimukseensa lupaa.

6.2 Aineiston hankinta sotilasriippikoulussa

Tutkimus on laadullinen eli kvalitatiivinen tapaustutkimus. Tapaustutkimus on kokonaisvaltaista ja systemaattista kuvausta jostain ilmiöstä ja sen laadusta (Syrjälä 1994, 13). Sotilasriippikoulun leiriosuudelle keväällä 2010 osallistui 10 varusmiestä, joista suurin osa oli saapumiserää I/2010. Varusmiehet olivat eri joukko-osastoista. Koska ryhmäkoko jäi näin pieneksi, sovimme kenttärovasti Lehdon kanssa, että leirin tarkkaa ajankohtaa ja paikkaa ei mainita työssämme. Tällä tavalla varusmiesten identiteetti pysyy suojattuna. Leirin kesto oli neljä päivää. Sotilaspastoreita oli leirillä viisi, joiden lisäksi paikalla oli varusmiespappi sekä ensimmäisenä iltana vierailut sotilaspastori, joka ei kuitenkaan jäänyt leirille sen pidemmäksi aikaa. Varusmiespappi on teologian ylioppilas tai valmis teologi, joka suorittaa varusmiespalveluksensa puolustusvoimien kirkollisen työn palveluksessa. Pääosin työnkuvaan kuuluu sotilaspastoreiden avustaminen. Leirin päiväohjelma löytyy liitteistä (Liite 4).

Havainnointi oli tutkimusmenetelmänä perusteltua siksi, että sotilasriippikoulua ei ole juurikaan tutkittu aiemmin. Tämän takia ei ollut mahdollista valmistella teemahaastattelun teema-alueita etukäteen. Professori Martti Grönfors määrittelee neljä tilannetta jolloin havainnointi on sopivin aineistonkeruumenetelmä, joista edellä mainittu on ensimmäinen. Osallistuva havainnointi kytkee muita tutkimusmenetelmiä paremmin saadun tiedon sen kontekstiin. Sen avulla asiat nähdään niiden oikeissa yhteyksissä. Kolmanneksi Grönfors toteaa, että teemahaastattelu tai kysely tuo helpommin esille johonkin ilmiöön tai asiaan liittyvät normit kuin varsinaisen normiin liittyvän käyttäytymisen. Neljäs peruste havainnoinnille on, että kun halutaan monipuolista tietoa tutkittavasta aiheesta, ei sitä ole aina mahdollistakaan kartoittaa muuten kuin havainnoimalla. Esimerkiksi päiväkodin arki on niin monimuotoista, että siitä on vaikea saada syvällistä tietoa muuten kuin havainnoimalla. (Grönfors 2001, 127–128.)

Sotilasriippikoululeirin aikana tutkijat olivat mukana jokaisessa tilaisuudessa ja kirjasiivat molemmat omat havaintonsa havainnointikaavakkeisiinsa. Kaavake oli osa Kirkon

tutkimuskeskuksen Nuoret, rippikoulu ja tulevaisuus –hanketta. Kaavake ja ohjeet sen täyttämiseen löytyvät liitteistä (Liitteet 1 & 2). Kaavakkeella havainnoidaan jokaista rippikoulun hartaus- ja rukoushetkeä, niiden ajankohtaa, kestoa, hartaudellisia elementtejä, ohjaajia, osallistujia sekä sisältöä. Tutkijoilla oli myös mahdollisuus kirjata lisähuomioita erilliselle lomakkeelle. Havainnoitavia tilaisuuksia oli yhteensä 15, oppitunnit mukaan lukien. Leirin viimeisenä päivänä varusmiehet vastasivat vielä tutkijoiden laatimaan kyselyyn (Liite 3), jossa kysyttiin varusmiesten kokemuksista sotilasrippikoulusta ja sen hartaudellisuudesta. Kysely toi tutkimukseen mukaan fenomenologisen näkökulman. Fenomenologiassa tutkitaan ihmisten kokemuksia (Laine 2001, 26).

Tutkija voi olla havainnoidessaan monessa eri roolissa. Tässä tutkimuksessa tutkijat keskittyivät pelkästään havainnointiin ilman osallistumista. Grönforsin mukaan tätä metodologiaa käytettäessä tutkittavat ennen pitkää tottuvat tarkkailijaan, mutta tilapäinen läsnäolo voi muuttaa tutkittavien käyttäytymistä. Tätä metodologiaa voi käyttää esimerkiksi silloin kun osallistuminen ei toisi mitään merkittävää näkökulmaa esille tutkimukseen tai kun tilanne on puitteiltaan ja vuorovaikutukseltaan niin rajattu, että tutkija voidaan sijoittaa lähes häiritsemättä tilanteeseen. (Grönfors 2001, 130–131.) Oppitunneilla tutkijat istuivatkin luokan taaimmaisessa kulmassa ja tekivät havaintojaan sieltä.

Muistiinpanoja tehtäessä tutkijoiden on päätettävä, mitkä kaikki asiat he kirjaavat ylös. Tutkimuksen tarkoituksenmukaisuuden pohjalta on tärkeää pohtia, mitä kirjataan ja missä muodossa. Kahdenlaisia muistiinpanoja tarvitaan lähes aina: vuorovaikutukseen keskittyviä ja kontekstietoja. Ensimmäiseen näistä kirjataan esimerkiksi osallistujat, mitä he tekevät ja sanovat, reaktiot ja muu välitön informaatio, joka liittyy itse vuorovaikutustilanteeseen. Kontekstietoihin kirjataan, missä tilanteessa vuorovaikutus tapahtui, kellonaika sekä muita olosuhdetekijöitä, joilla voi olla vaikutusta varsinaiseen vuorovaikutukseen. Muistiinpanojen tekeminen on jo tavallaan esianalyysia. Kaikesta havaitusta ei pidetä, eikä ole tarpeen pitää kirjaa. Niitä tehtäessä noudatetaan tarkoituksenmukaisuusperiaatetta eli kirjataan ylös se, mikä tutkimuksen problematiikan kannalta katsotaan liittyvän tutkimuksen aihepiiriin. Havainnot kirjataan systemaattisesti, vaikka se olisikin pelkästään intuitiivista. Havaintojen valikointi on siis eräänlaista analyysia, jossa tutkijan roolissa järjen keinoin valitaan tutkimuksen kannalta keskeinen aineisto muistiinpanoiksi. On myös tärkeää, että tutkija varaa muistiinpanojen tekemiselle oman tilan esimerkiksi päivän päätteeksi. (Grönfors 2001, 134–137.) Koska tutkijoina olem-

me vielä uramme alkuvaiheessa, eikä tutkimuksen tekoon ole vielä syntynyt rutiinia, päätimme kirjata kaiken muistiin. Tällä tavalla ei ainakaan pitäisi jäädä mitään oleellista puuttumaan. Tutkijoilla oli oma huone, jossa joka tilaisuuden jälkeen tarkastettiin molempien muistiinpanot ja täydennettiin, jos jotain oli jäänyt puuttumaan.

6.3 Tutkimusmateriaalin analysointi

Laadullisen analyysin voi jakaa kahteen vaiheeseen, havaintojen pelkistämiseen ja arvoituksen ratkaisemiseen. Nämä vaiheet nivoutuvat toisiinsa, vaikka ovatkin kaksi eri asiaa. Pelkistämisessä aineistoa tarkastellaan tietystä teoreettis-metodologisesta näkökulmasta. Aineistoa tarkasteltaessa tulee kiinnittää huomio vain siihen, mikä on teoreettisen viitekehyksen ja kulloisenkin kysymyksenasettelun kannalta olennaista. Tällä tavalla analyysin kohteena oleva, esimerkiksi teksti, pelkistyy hallittavammaksi määräksi erillisiä raakahavaintoja. Pelkistämisen toisessa vaiheessa näitä raakahavaintoja yhdistelemällä saadaan jälleen aineistoa pienemmäksi. Yhdistämisessä pyritään löytämään havaintojen yhteinen piirre, joka pätee poikkeuksetta koko aineistoon. Havaintojen yhdistämisen tarkoitus ei kuitenkaan ole määrittellä tyyppitapauksia tai keskivertoyksilöitä. Kvalitatiivisessa analyysissä yksikin poikkeus kumoaa säännön ja osoittaa, että tutkimuksen kysymyksenasettelu pitää miettiä uudelleen. Erot eri ihmisten tai havaintoyksiköiden välillä ovat tärkeitä laadullisessa analyysissä. Niistä saa usein johtolankoja siihen, mistä jokin asia johtuu tai mikä tekee sen ymmärrettäväksi. Eroja on yleensä melko helppo löytää, mutta kaikkeen ei pidä silti takertua. Muuten ilmiöstä ei saa lopulta mitään otetta. Laadullisessa analyysissä on tärkeää pyrkiä pelkistämään raakahavainnot mahdollisimman suppeaksi havaintojen joukoksi. (Alasuutari 1993, 23–26.)

Aloitimme aineiston analysoinnin sisällön analyysistä. Pyrimme noudattamaan Alasuutarin määrittelemää analyysimallia, koska se vaikutti tehokkaalta tavalta saada aineisto raportointikuntoon. Aineiston keräämisen jälkeen luimme kaavakkeet useampaan kertaan läpi. Kaavakkeita oli yhteensä 30. Havainnointikaavakkeissa ei tutkijoiden välillä ollut juurikaan eroavaisuuksia. Ainoa selkeä ero oli, että toinen oli täyttänyt kaavakkeet paljon yksityiskohtaisemmin. Tulkinta oli selkeää, koska analysoitavana oli itse tehdyt havaintomuistiinpanot. Koska havainnoijia oli kaksi, huomasimme että havainnoissa oli yhtäläisyyksien lisäksi myös joitain eroja. Koimme tämän positiivisena asiana, sillä näin

saimme kaksi eri näkökulmaa samaan tilaisuuteen. Havainnointikaavakkeissa toistui samoja asioita eri tilaisuuksissa. Tilaisuudet olivat rakenteeltaan selkeitä, joten havainnointien kirjaaminen oli melko helppoa. Purimme kaavakkeisiin merkityt hengelliset elementit omiksi pienemmiksi ryhmiiksi, jotta niitä olisi helpompi analysoida. Laskimme kuinka monta kertaa kutakin spiritualiteetin elementtiä käytettiin ja kuinka kauan niihin oli käytetty aikaa. Leirillä käytettyjä elementtejä olivat Raamatunluku, musiikki, erilaiset hengelliset puheet ja tarinat, rukous, siunaus sekä hengellisten videopätkien katselu. Kyselyn analysoinnissa käytimme samoja menetelmiä kuin havainnointikaavakkeiden kanssa. Perusteellisen lukemisen jälkeen keräsimme tyhjään asiakirjaan jokaisen kysymyksen kaikki vastaukset allekkain ja tutkimme vastausten yhtäläisyyksiä ja eroja. Näin saimme muodostettua vastauksista raakahavaintoja.

Arvoituksen ratkaisemisella tarkoitetaan tässä yhteydessä tulosten tulkintaa. Laadullisessa tutkimuksessa tämä merkitsee sitä, että tuotettujen johtolankojen ja käytettävissä olevien vihjeiden pohjalta tehdään merkitystulkinta tutkittavasta ilmiöstä. Näin voidaan erottaa erityyppisten arvoitusten ratkaisumalleja sen mukaan, mikä niissä on teoreettinen ydinkäsite. Kun tulosten tulkinnan vaiheessa pelkistämällä tuotettuja havaintoja tulkitaan johtolankoina, viitataan muuhun tutkimukseen ja kirjallisuuteen. Johtolankoina ei käytetä vain pelkistämisen pohjalta muotoiltuja, absoluuttisesti aineistossa päteviä havaintolauseita, mutta myös empiiristä aineistoa eli raakahavaintoja. Näistä etsitään vihjeitä merkitystulkintojen tekemistä varten. Mitä enemmän löydetään samaan ratkaisumalliin sopivia johtolankoja, sitä todennäköisemmin ratkaisu on oikea. Täydellistä varmuutta tieteellinen tutkimus ei kuitenkaan koskaan voi saavuttaa. (Alasuutari 1993, 27–31.)

Tulosten tulkitsemisessa aloitimme havainnointikaavakkeen tuloksista. Kaavakkeita oli suhteellisen helppoa, mutta työlästä tulkita. Havainnointikaavakkeista kävi hyvin ilmi mistä leirin hartauselämä koostui. Vertasimme myös saamiamme tuloksia rippikoulu-suunnitelman asettamiin normeihin ja tavoitteisiin. Kyselylomakkeiden analysointi oli haastavampaa kuin havainnointikaavakkeiden, koska havainnointikaavakkeet olimme itse täyttäneet ja näin ollen tiesimme mitä merkinnät tarkoittavat. Toisaalta kyselyn purkaminen oli huomattavasti vähemmän aikaa vievä kuin havainnointikaavakkeiden. Samoin kuin havainnointikaavakkeiden, myös kyselyn tuloksia verrattiin rippikoulusuunnitelmaan. Koska aiheitamme ei ole liiemmin tutkittu, oli mahdotonta verrata saatuja

tuloksia aikaisempiin tutkimuksiin tai kirjallisuuteen. Jouduimme tekemään päätelmämme tutkimustuloksista tuottamiemme johtolankojen perusteella.

6.4 Tutkimuksen luotettavuus ja siinä ilmenneet ongelmat

Havainnointikaavake toimi hyvin ja ajoi asiansa. Siinä oli oma paikkansa jokaiselle hartauselämän ilmiölle ja lisäisivulle pystyi kirjoittamaan tarkemmat sisällönkuvaukset sekä tilaisuuksien tunnelman. Tutustuimme huolella havainnointikaavakkeen ohjeistukseen ja sovimme jo ennen leirin alkua yhtenevän tavan kaavakkeiden täyttämiseksi, jotta analyysivaiheessa niiden tulkinnallisilta ongelmilta vältyttäisiin. Lisäksi tarkastimme heti ensimmäisen tilaisuuden jälkeen, että linjamme on yhtenevä. Samoin jokaisen päivän päätteeksi kävimme molempien kaavakkeet läpi ja teimme esianalyysia. Koska tutkijoita oli kaksi, saatiin havainnoidusta tilaisuudesta kaksi havainnointinäkökulmaa, mikä omalta osaltaan lisää tutkimuksen luotettavuutta.

Havainnointikaavakkeista ei ilmennyt toteutuivatko kaikki Rippikoulusuunnitelma 2001:n tavoitteet. Niistä on mahdotonta päätellä löysivätkö varusmiehet rukouksen ja jumalanpalveluksen tapana olla ja elää Jumalan edessä. Kaavakkeissa olisi voinut olla valmiina erillinen symboliikka-lokero, johon olisi voinut kuvata käytössä olleet hengelliset symbolit.

Tutkimuskyselyllä saatiin suoraan varusmiesten omat mielipiteet rippikoulun hartauselämästä. Lomakkeessa oli tarpeeksi tilaa varusmiesten vastauksille ja kyselylle järjestettiin tarpeeksi aikaa. Oletimme, että kysymykset olisivat selkeitä ja ymmärrettäviä. Kyselyä laadittaessa pyrittiin käyttämään sellaista kieltä, että kohderyhmän ei tarvitsisi miettiä mitä kysymyksillä tarkoitetaan. Varusmiehille jätettiin myös vapaan sanan osio siltä varalta, että heillä olisi vielä jotain sanottavaa, jota ei olisi mahdollista tuoda esille muissa kysymyksissä.

Tarkasta suunnittelusta huolimatta, lomake osoittautui muutamalle varusmiehelle liian vaikeaksi. Lisäksi kahden kysymyksen asettelu mahdollisti kyllä tai ei –vastauksen, jonka takia vastauspapereissa oli yhden sanan vastauksia ilman perusteluita. Nämä vastaukset eivät anna juurikaan hyödynnettävää informaatiota. Kyselyn vastaukset olivat

paikoitellen vaikeasti tulkittavia, koska muutama varusmies oli kuitenkin tulkinnut kysymykset väärin. He olivat muun muassa sekoittaneet hartaudet ilmeisesti oppitunteihin. Varusmies oli kirjoittanut päivän oppituntien sisällöistä, vaikka kysyttiin hartauksista. Kysymykset olisi pitänyt asetella niin, että ne käsittelisivät koko leirin hartaudellisuutta, eikä ainoastaan hartauksien spiritualiteettia.

7 HARTAUDELLISUUS SOTILASRIPPIKOULUSSA

Spiritualiteetti näkyi leirillä monin eri tavoin. Hartaudelliset elementit olivat läsnä ensimmäisestä päivästä lähtien, aina leirin päätökseen asti. Tässä luvussa käsitellään spiritualiteetin ilmeneminen leirin hartauksissa, sen eri muodot sekä toteutuiko spiritualiteetti Rippikoulusuunnitelma 2001:n mukaisesti.

7.1 Aamu-, päivä- ja iltahartaudet

Aamu- ja päivähartauksia leirillä oli kaksi kumpaakin. Iltahartauksia kolme. Vaikka päiväohjelmaan oli merkattu aamu- ja iltahartauksiksi Laudes ja Kompletorio, olivat ne kuitenkin omalla, vapaalla kaavalla toteutettuja. Jokainen sotilaspapeista piti yhden hartauden, samoin varusmiespappi piti yhden. Ensimmäisessä iltahartaudessa ja aamuhartaudessa olivat kaikki leirillä olleet mukana, tämän jälkeen osallistujamäärä vaihteli sotilaspastoreiden osalta.

Hartauksien kaavat ja sisältö vaihtelivat hartauden pitäjän mukaan. Toista päivärukousta lukuun ottamatta kaikki hartaudet alkoivat yhteislaululla. Siunaus annettiin tai pyydettiin kaikissa iltahartauksissa sekä toisessa päivähartaudessa. Aamuhartauksissa tätä ei ilmennyt. Raamattua luettiin kaikissa muissa hartauksissa paitsi toisen päivän päivä- ja iltahartauksissa. Kaikissa hartaustilaisuuksissa pidettiin jonkinlainen hartauspuhe tai kerrottiin hengellinen tarina. Molempien tukena käytettiin Raamattua. Ensimmäisessä aamu- sekä päivähartaudessa ei käytetty rukousta osana hartautta. Muina kertoina rukous oli muodoltaan vapaa, paitsi kahdesti jolloin rukoiltiin Isä meidän –rukous ja toisella kertaa Herran siunaus.

7.2 Spiritualiteettiset elementit

Rippikoulusuunnitelma 2001 ohjeistaa, että jokainen opetuskokonaisuus tai rippikoulu-päivä sisältäisi aineistoa jokaisesta kolmesta korista (Elämä – Usko – Rukous 2001, 10). Havainnoituissa 15:ssä tilaisuudessa jokaisessa oli käytetty jotain rukous-korin elementtiä, vaikka tilaisuuksien sisällöt vaihtelivatkin. Spiritualiteettisista elementeistä

eniten esiintyi Raamatun lukua (46 kertaa), hengellisten laulujen soittoa ja laulua (20 kertaa) sekä erilaisia hengellisiä tarinoita (7 kertaa).

Raamattu on yksi rippikoulun virallisista oppikirjoista katekismuksen, virsikirjan ja muiden piispainkokouksen hyväksymien oppikirjojen rinnalla. Rippikoulun opettajat saavat itse valita muun oppimateriaalin. (Elämä – Usko – Rukous 2001, 40.) Jokaisella varusmiehellä oli käytössään Raamattu ja virsikirja. Toisen päivän ensimmäisen opintokokonaisuuden aihe oli Raamattu ja sen käyttö. Tämä tunti loi pohjan varusmiesten itsenäiselle Raamatun käytölle. Toiset innostuivat Raamatusta sen tekstien takia, kun toisia kiinnosti enemmän sen historia. Varusmiehet kertoivatkin tauoillaan selailleensa ja lukeneensa Raamattua. Raamattua lukiessa ja siitä saarnattaessa sen teksti muuttuu eläväksi ja voi rohkaista rippikoululaista sen omatoimiseen tutkiskeluun (Elämä – Usko – Rukous 2001, 29–30). Tältä osin siis Rippikoulusuunnitelma 2001:n tavoite täyttyi. Oppitunneista (6 kappaletta) eniten Raamattua käytettiin Lunastus-oppitunnilla, joka käsiteli Jeesusta ihmisenä ja Jumalana. Tällä tunnilla Raamatusta luettiin eri vaiheita Jeesuksen elämästä, ennustuksista kuolemaan asti sekä Hänen opetuksistaan. 46:sta luku-kerrasta joku muu kuin sotilaspappi luki tekstin kuusi kertaa. Näinä kertoina luettava teksti jaettiin varusmiesten kesken niin, että jokainen luki yhden tai kaksi jaetta kerrallaan. Aamu- ja iltahartauksissa (5 kappaletta) jokaisessa luettiin vähintään yksi tekstipätkä, joka liittyi hartauden aiheeseen. Päivärukoushetkissä (2 kappaletta) toisessa käytettiin Raamattua tarinan tukena, toisessa ei.

Musiikkia voi luontevasti käyttää monissa eri rippikoulun tilanteissa. Asiayhteydestä riippuu mitkä ovat sen tehtävät ja tavoitteet. Musiikilla on koko rippikoulua koskevia päämääriä sekä omia erityistehtäviään liittyviä tavoitteita. Musiikilla on monia eri merkityksiä, se rakentaa yhteyttä, luo turvallista ilmapiiriä, auttaa kohtaamaan muita ja synnyttää vuorovaikutusta. Musiikki myös haastaa nuoren pohtimaan sen merkitystä itselleen. Sen kautta on nuoren mahdollista kokea pyhyyttä, iloa ja Jumalan läsnäoloa. Se on hyvä väline käsiteltäessä vaikeitakin asioita. Soittaminen ja laulaminen yhdessä ovat musiikin keskeinen tehtävä rippikoulussa. Se on yhdistävää tekemistä, joka antaa yhtaikaisesti myös uusia valmiuksia rippikouluryhmän työskentelyyn. Rippikoulun musiikilla on kaksi tärkeää tehtävää: tukea yleistavoitteen saavuttamista, mutta myös toisaalta jokaisessa nuoressa olevaa musikaalisuutta. (Elämä – Usko – Rukous 2001, 33–34.)

Raamatun jälkeen yleisin spiritualiteettinen elementti oli musiikki. Jo heti aloitustilaisuudessa musiikki oli vahvasti läsnä. Kaksi sotilaspappia säesti kitaralla ja yhdessä laulettiin virsiä ja Nuoren seurakunnan veisukirjan lauluja. Veisukirjasta käytettiin vuoden 2000 versiota. Pariin otteeseen säästyksessä oli mukana myös huuliharppu. Virsiä laulettiin koko leirin aikana 12 kertaa, veisukirjan lauluja kahdeksan kertaa. Virret ja laulut valittiin aina sen mukaan mikä sopi tilaisuuden teemaan tai tunnelmaan. Virret 552 (Mua siipeis suojaan kätke) ja 125 (Kosketa minua Henki) laulettiin leirin aikana kahdesti, muut virret ja laulut ainoastaan kertaalleen. Monissa seurakunnissa jo perinteeksi muodostunutta ruokavirttä tai laulua ei laulettu kertaakaan. Ennen ruokailua ei myöskään lausuttu ruokarukousta. Varusmiehet osallistuivat laulamiseen pääpiirteittäin hyvin. Tuttujen virsien kohdalla, he lauloivat jopa kuuluvammin kuin niin kutsutussa normaalissa rippikoulussa yleensä. Sotilaspastoreilla oli varsin nuorekas ote virsien veisaamiseen ja soittamiseen, mikä omalta osaltaan ehkä kannusti varusmiehiä laulamaan. Voi olettaa, että yleisesti ottaen rennompia ote verrattuna muihin sotilasyhteisön eri tilaisuuksien musiikkiin auttoi varusmiehiä ottamaan reippaammin osaa lauluun. Esimerkiksi kenttähartaudet ovat hyvinkin sotilaallisia, kaavamaisia ja jylhiä kokonaisuuksia. Yksi varusmiehistä innostui myös soittamaan vapaa-ajalla pianolla veisukirjan veisuja. Selkeästi nähtävissä oli, että musiikilla oli tärkeä rooli sotilasrippikoulussa spiritualiteettisena elementtinä. Musiikki toimi myös rentouttavana tekijänä varusmiehen arjessa.

Hengelliset tarinat ja puheet olivat kolmanneksi käytetyin hengellinen elementti. Pyhien kertomusten kuunteleminen ja niihin eri tavoin eläytyminen voi olla nuorelle yksi tapa tutustua omaan hengellisyyteensä (Jokela 2004, 59). Tarinat ja puheet käsitelivät eri tavoilla kristillisiä teemoja muun muassa Jumalan rakkautta, hyvyttä ja anteeksiantoa sekä varjelusta ja johdatusta. Osa tarinoista oli kertojien omasta elämästä, osa tarinoista löytyy myös rippikoulussa käytetyistä tarinakirjoista. Muutamat puheet olivat kertojien tulkintoja käytetyistä Raamatun kohdista. Havaintojen mukaan tarinat auttavat nuoria orientoitumaan uskon kysymyksiin.

Rukouksia käytettiin leirillä yllättävän vähän, ainoastaan kuusi kertaa. Yhteisiä rukouksia lausuttiin kahdesti. Molempina kertoina kyseessä oli Isä meidän –rukous. Loput neljä rukousta olivat tilaisuuden pitäjän omia vapaita rukouksia. Rukouksen ollessa hyvin tärkeässä roolissa rippikoulun jumalanpalveluselämässä oli todella yllättävää miten vähän se näkyi sotilasrippikoulussa. Rukous ei myöskään ollut yhdenkään oppitunnin ai-

heena eikä sitä erityisesti käsitelty tunneilla. Varusmiehille ei havaintojen mukaan opetettu tai heitä kehoitettu itsenäiseen rukoukseen. Omaan hiljentymiseen ja meditaatioon annettiin mahdollisuus. Varusmiehet saivat etsiä itselleen rauhaisan paikan maastosta, jossa syventyä evankeliumin tekstin sanomaan ja omiin sen tiimoilta nousseisiin ajatuksiin. Rippikoulusuunnitelma 2001:n mukaan rippikoulussa tulee huolehtia rukouselämän riittävästä moninaisuudesta ja vaihtelevuudesta (Elämä – Usko – Rukous 2001, 31). Tämä toteutui osittain Raamatun lukemisen ja laulujen muodossa, mutta perinteistä rukousta olisi ehkä pitänyt kuitenkin olla enemmän. Tämä siis lukumäärien valossa. Perinteinen rukous olisi myös tuonut vaihtelua siihen, mihin varusmiehet palvelusaikanaan ovat mahdollisesti tottuneet; kenttähartauksissa rukoilu toteutetaan usein asennossa seisten ja sen takia rukoukseen orientoituminen voi olla monelle hankalaa. Rukouksen avun merkitystä kristityn elämän voimavarana ei pidä väheksyä. Leirin viimeisinä päivinä varusmiehet saivat suunnitella yhdessä esirukouksen konfirmaatiomessuun. Tämä oli tärkeää, koska näin saatiin nuorten oma kieli ja tavat tulkita tuntojaan osaksi jumalanpalvelusta. Tätä korostaa myös Rippikoulusuunnitelma 2001.

Käytetyin siunaus leirillä oli Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen. Sitä esiintyi sekä tilaisuuksien alussa, että lopussa, tosin vain kerran. Yhteensä siunauksia annettiin tai pyydettiin kahdeksan kertaa. Katekismuksen mukaan siunauksen yhteydessä voidaan luottaa siihen, että Jumala kääntyy ihmisen puoleen ja on hänen kanssaan (Katekismus, 43). Siunauksessa Jumala on läsnä ja pitää meistä huolen. Jumalan rakkaus näkyy erityisesti siunauksessa: kun Jumala oli päättänyt luomistyönsä, hän siunasi kaiken elollisen. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.c.) Siunauksessa on suuri voima, ja siunauksen pyytäminen tai saaminen on hartaudessa usein kaikkein voimakkain kohta. Siunauksen saaminen tuntuu hyvältä, vapauttavalta ja voimaannuttavalta. Siunauksessa saamme kokea Jumalan rakkauden ja samalla tunnustamme uskomme Häneen, tunnustamme olevamme heikkoja ja tarvitsevämme Jumalaa ja Hänen rakkauttaan. Varusmiehen arjessa vaikkapa leirillä sotilaspastorilta tai varusmiespapilta saatu siunaus voi olla suuri henkinen voimavara.

Kahdella oppitunnilla näytettiin muun opetuksen tukena aiheeseen liittyvää videomateriaalia. Näiden oppituntien aiheina olivat Kymmenen käskyä sekä lunastus. Kaksi videopätkää oli Jeesus-aiheisista elokuvista ja niiden kokonaiskesto yhteensä oli 34 minuuttia. Lisäksi oppitunneilla näytettiin pätkä yhdysvaltalaisen kristillisen saarnaajan

Billy Grahamin evankelioimisesta sekä suomalaisen Henry Hedmanin kertomus uskoontulostaan. Ilmeisesti kahden jälkimmäisen pätjän tarkoituksena oli näyttää millä eri tavoin evankeliumia voi nykyaikana julistaa.

Rippikoulusuunnitelma 2001:ssä korostetaan sakraalitilan tärkeyttä. Hartauksissa käytetyn tilan tulisi olla erillään muista käytetyistä tiloista. (Elämä – Usko – Rukous 2001, 30–31.) Leirillä sakraalitulaksi oli valittu luokkahuoneen viereinen tila, joka oli sitä varten sisustettu. Huoneessa oli isot ikkunat, jotka toivat paljon valoa tilaan ja päätyikkunasta aukesi komea näköala järvelle. Edessä oli alttari, piano ja iso, puinen risti. Penkit olivat järjestetty samaan tapaan riveittäin kuin kirkossa yleensä. Alttarilla oli Raamattu, virsikirja, kukkia, risti ja kynttilöitä. Lattialla oli kaksi koristelammasta. Ehtoollisvälineet esiteltiin myös kertaalleen hartaudessa, samoin valkoinen alttarivaate. Katosta roikkui myös alttaritaulu. Viimeisen illan iltahartaus pidettiin rannassa nuotion äärellä. Seurakunta istui yhdessä nuotion ympärillä. Luonnon omat elementit antoivat hartaudelle oman kauniin lisänsä. Tuuli humisi, laineet lipplattivat ja tuli paloi vienon savun tuoksun leijaillessa ympärillämme. Kaunis auringonlasku kruunasi illan hartauden.

7.3 Toteutuiko spiritualiteetti Rippikoulusuunnitelma 2001:n mukaan?

Rippikoulusuunnitelma 2001 määrittelee tavoitteet ja sisällöt rippikoulun perusjaksolle. Rukouskorin tavoitteena on, että nuori löytää jumalanpalveluksen ja rukouksen tapana olla ja elää Jumalan kasvojen edessä. Tärkeää olisi käydä läpi kirkkovuoden teemat, kristilliset symbolit, liturgiset värit ja eleet sekä kristilliset perinteet. Suunnitelma korostaa Uskontunnustuksen, Isä meidän –rukouksen ja Herran siunauksen käyttöä jumalanpalveluksissa ja rukoushetkissä. Raamatun käyttöä hengellisen elämän hoidossa korostetaan samoin kuin yhdessä laulamista ja soittamista sekä rippikoululaisten mahdollisuutta sielunhoitoon ja rippiin. Rippikoulua järjestettäessä tulee huolehtia siitä, että leiri paikasta löytyy sakraalitila. (Elämä – Usko – Rukous 2001, Liite 1, 31.)

Havaintojen perusteella rukouksen käyttö hartauselämässä oli vähäistä. Uskontunnustusta ei käytetty kertaakaan. Näiltä osin Rippikoulusuunnitelma 2001:n rukouskorin tavoitteet eivät toteutuneet. Raamattua käytettiin opetuksen tukena sekä hartauksissa runsaasti. Näin voidaan katsoa, että rippikoulusuunnitelman mukainen Raamatun käyttö

rippikoulun peruskirjana ja jumalanpalveluksen sekä hengellisen elämän hoidon elementtinä toteutui. Musiikkia käytettiin hyvin paljon ja se oli näkyvässä osassa lähes kaikissa tilaisuuksissa. Usein oppitunnit keskeytettiin hetkeksi, jotta voitaisiin laulaa. Musisoinnissa otettiin kohderyhmä hyvin huomioon. Sielunhoidon ja yksityisen ripin mahdollisuutta korostettiin heti ensimmäisestä illasta alkaen. Sotilasrippikoulun ollessa aikuisrippikoulu ja näin ollen sovellettu malli normaalista rippikoulusta oli perusteltua jättää kirkkovuoden teemat, kristilliset symbolit, liturgiset värit ja eleet sekä kristilliset perinteet vähemmälle huomiolle. Näitä kyllä käsiteltiin, mutta hyvin nopeasti ja pinta-puolisesti. Erillinen sakraalitila järjestettiin. Sotilasrippikoulussa ei myöskään järjestetty yhtään leirijumalanpalvelusta, jonka tärkeyttä korostetaan Rippikoulusuunnitelma 2001:ssä. Ainoa jumalanpalvelus, johon varusmiehet saivat osallistua, oli heidän konfirmaatiomessunsa.

8 VARUSMIESTEN KOKEMUKSIA SPIRITUALITEETISTA

Teetimme varusmiehille viimeisenä aamuna kyselyn, jossa kartoitettiin heidän tuntemuksiaan leirin hengellisestä ilmapiiristä. Kysely löytyy liitteistä (Liite 3). Avoimia kysymyksiä oli yhdeksän sekä yksi monivalintakysymys. Varusmiehillä oli 30 minuuttia aikaa vastata kyselyyn. Varusmiehet on vastauksien selkeyttämisen takia numeroitu 1-10.

Ensimmäiseksi kysyttiin varusmiesten päällimmäisiä tuntemuksia sotilasrippikoulusta. Pääasiassa kaikki varusmiehet kokivat rippikoulun positiiviseksi kokemukseksi. Sen lisäksi, että leirillä oli monen mielestä ollut hauskaa ja rentoa, mainittiin vastauksissa myös syvällisempiä asioita kuten uusien näkökulmien löytyminen elämäntutkimukseen. Leiri koettiin mukavaksi vaihteluksi normaaliin arnejaelämään verrattuna. Muutamit varusmiehet mainitsivat myös uusien kavereiden saamisen päällimmäisiksi tuntemuksikseen. Opetuksesta vastanneita sotilaspappeja ja heidän ammattitaitoaan keuhuttiin.

Meidät oppilaat otettiin opettajien vankasta tietämyksestä ja ikäerostakin huolimatta lähes tasavertaisina ja saimme esittää paljon asiallisia kysymyksiä, joihin vastattiin yleensä nopeasti ja vakuuttavasti. (Varusmies 4)

Vastauksessa näkyy selvästi kuinka tärkeä tasavertaisuuden tunne on varusmiesrippikoululaiselle, joka normaalissa palveluksessaan ei kantahenkilökunnan suhteen ole välttämättä tottunut tämän tyyliin tasa-arvoon. Kyselyn vastauksista paistoi selkeästi läpi varusmiesten tyytyväisyys sotilasrippikoulua kohtaan.

Toisessa kysymyksessä kysyttiin miten varusmiehet ovat kokeneet hartauselämän leirillä. Yleisin vastaus oli, että hartauselämä rauhoitti normaalia päivärytmiä mukavasti. Aamu- ja iltahartaudet koettiin myös hyviksi tavoiksi aloittaa ja lopettaa päivä. Hartauselämä herätti myös pohdintaa, että sitä voisi jatkaa myös siviilielämässä.

Hartaukset tulivat aamuin, illoin rutiiniksi elämään ja tuntuukin, että ne olisivat hyvä ja rauhallinen tapa aloittaa ja lopettaa päivä. (Varusmies 4)

Kolme vastaajaa koki hartaudet hyväksi hetkeksi pysähtyä ja miettiä elämää syvällisemmin kuin arkitilanteissa. Yksi vastaajista koki myös hankalaksi vakavoitua hartauksiin oman vähäisen uskonnollisuutensa vuoksi. Raamatun käyttö ja virsilaulu koettiin normaaliksi osaksi hartauselämää.

Kolmas kysymys oli monivalintakysymys koskien hartauksien määrää. Yhdeksän varusmiestä koki, että hartauksia oli ollut sopivasti. Yksi koki niitä olleen liian paljon. Yksikään varusmies ei kokenut, että hartauksia olisi ollut liian vähän.

Neljännessä kysymyksessä kysyttiin onko varusmiehistä tärkeää, että sotilasriippikoulussa pidetään hartauksia ja miksi. Hartaudet koettiin pääosin tärkeiksi. Monet vastaajat korostivat saaneensa hartauksista ohjeellista sisältöä elämäänsä. Yksi varusmies koki, että hartaudet ovat opettaneet sekä kristillistä elämää, että kristityn hyvää elämää. Yhdelle varusmiehelle aamu- ja iltahartaudet toimivat konkreettisina päivän aloituksena ja lopetuksena. Hartauksien rauhoittava elementti mainittiin myös vastauksissa.

Seuraava kysymys oli, minkälainen tunnelma on ollut hartauksissa. Lähes puolet varusmiehistä kuvasi hartauksien tunnelmaa rauhalliseksi ja rauhoittavaksi. Yksi vastaajista koki hartaudet hieman puuduttaviksi ja kaipasi aiheisiin enemmän nykypäivän sanoa. Eräs varusmies koki hartaudet hyväksi paikaksi itsereflektiolle.

Rauhallinen sekä mietiskelevä. Jätkät ovat yrittäneet miettiä mitä oikein puhutaan. (Varusmies 3)

Tämän vastauksen antaneen varusmiehen ajatus jäi lopulta hieman epäselväksi. Voi päätellä, että joko vastaaja halusi korostaa hartauksien hyvää valmistelua, varusmiesten keskittymistä, tai sitä että hartauksissa käsitellyt asiat jäivät varusmiehille epäselviksi. Ensimmäinen lause puhuu kuitenkin sen puolesta, että hartaudet ovat olleet antoisia ja sisältörikkaita.

Kuudennessa kysymyksessä haluttiin selvittää, minkälaisia tunteita hartaudet leirillä ovat herättäneet varusmiehissä. Vastauksista selvisi, että varusmiehet olivat kokeneet hartaudet monin eri tavoin. Toisille omien tunteiden kuvaaminen oli hankalaa. Eräällä varusmiehelle oli noussut hartauksissa sekä ilon että surun tunteita. Hartaudet herättivät

pohtimaan myös omantunnon kysymyksiä. Yhden varusmiehen vastauksessa näkyy Jumalan huolenpidon merkitys ja hartauksien merkitys turvallisuuden tunteen tuojana.

Hyviä, ja jotenkin sellaista että minua katsotaan ja minusta huolehditaan.
(Varusmies 9)

Halusimme myös tietää jäivätkö varusmiehet kaipaamaan jotain asiaa hartauksissa. Pääsääntöisesti varusmiehet kokivat hartaudet hyviksi, josta ei puuttunut oikeastaan mitään. Ainoa muutosehdotus koski laulujen määrän vähentämistä, koska vastaaja koki laulamisen vaikeaksi.

Kahdeksannessa kysymyksessä varusmiehiltä kysyttiin kokivatko he sotilasyhteisön hartaudet hengellisyydeltään poikkeaviksi siviilitilaisuuksiin verrattuna. Ja jos kokivat, millä tavalla. Sotilasyhteisön hartaudet koettiin kahdella tapaa erilaisiksi. Toisaalta varuskunnassa pidettävät hartaudet koettiin sanoman sisäistämisen kannalta haasteellisiksi sotilaallisuuden takia. Sotilasriippikoulun hartauksissa ei nähty juurikaan eroa siviili maailman hartauksiin verrattuna, koska useiden vastaajien mukaan tunnelma leirillä oli hyvin rento.

Kysyimme varusmiehiltä mitä sotilasriippikoulun hartauselämässä tulisi parantaa. Suurin osa varusmiehistä koki, että sotilasriippikoulun hartauselämässä ei ole parannettavaa. Yksi toivoi enemmän laulua ja toinen kaipasi hartauksiin myös muuta kuin kristillistä näkökulmaa. Eräs vastaaja toivoi hartauksiin vuoropuhelua hartauden pitäjän ja osallistujien välille. Yksi varusmies olisi toivonut, että hartaudet olisivat olleet nuorekkaampia ja mukaansa tempaavampia.

Lopuksi annoimme varusmiehille mahdollisuuden kertoa muita hänessä heränneitä ajatuksiaan kuluneesta leirijaksosta. Kahdeksan vastaajaa jätti kohdan tyhjäksi. Toinen vastaajista totesi leirin olleen mukava ja opettava kokemus. Toinen pohti normaalin ja aikuisriippikoulun suhdetta.

Itse en oikein osaa sanoa, mutta mielestäni aikuisriippikoulu olisi parempi idea, koska ihminen siinä 18-vuotiaana osaa paljon enemmän miettiä hengellisiä asioita sekä ymmärtää ja arvostaa sellaisia asioita. (Varusmies 3)

9 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuskysymyksinä olivat miten spiritualiteetti näkyy sotilasrippikoulussa sekä miten varusmiehet kokivat spiritualiteetin leirillä. Havainnointikaavakkeilla ja niiden analysoinnilla saatiin luotettavat vastaukset tutkimuskysymykseen tämän rippikoulun osalta. Varusmiehille teetetyllä kyselyllä ei saatu täydellistä vastausta toiseen tutkimuskysymykseen. Tutkimuksemme oli tapaustutkimus, eivätkä tutkimustulokset välttämättä kuvaa kaikkien Suomen sotilasrippikoulujen tilaa.

Havainnoinnin etuna oli, että tutkijat olivat itse paikalla ja näkivät ja kirjasivat miten asiat sotilasrippikoulussa todellisuudessa olivat. Haittapuolena oli se mahdollisuus, että tutkijoiden läsnäolo vaikutti tuloksiin. On mahdollista, että rippikoulun opettajat panostivat enemmän spiritualiteettisiin elementteihin, koska tiesivät meidän tarkkailevan sitä. Havainnointikaavake osoittautui toimivaksi välineeksi aineiston keräämisessä. Koimme kaavakkeen monipuolisuuden ja sovellettavuuden myönteisenä asiana. Kaavake oli rakenteeltaan sellainen, että sitä oli helppo soveltaa tutkimukseemme sopivaksi.

Tutkijoiden objektiivisuus vaikutti myös osaltaan työn tulosten luotettavuuteen. Tämän ansiosta tuloksia ei manipuloitu suuntaan eikä toiseen. Havainnoitujen asioiden kirjaaminen oli myös hyvin tarkkaa.

Analysointivaiheessa huomasimme, että kysely ei ollut täysin toimiva. Tyhjiä vastauskohtia jäi yhteensä 14 kappaletta. Jotkut kysymykset osoittautuivat liian haasteellisiksi. Vastaaja ei joko ymmärtänyt kysymystä tai muuten osannut vastata siihen. Osittain tämä johtui kieliristiriidasta tutkijoiden ja vastaajien välillä. Kyselyyn vastaamiseen oli kuitenkin järjestetty sopiva tila ja aikaa vastata oli riittävästi. Toinen ongelma joka huomattiin vasta analysointivaiheessa oli, että kyselyssä puhuttiin ainoastaan hartauksien spiritualiteetista, ei koko leirin. Kyselyllä saatiin siis vastaus kysymykseen, miten varusmiehet kokivat spiritualiteetin hartauksissa. Kyselyn kysymykset olisi pitänyt asettaa toisin eikä keskittyä ainoastaan hartauksiin. Alkuperäiseen tutkimuskysymykseen olisi saatu vastaus, jos spiritualiteetin käsite olisi selitetty varusmiehille ennen kyselyyn vastaamista ja jos kysymykset olisivat koskeneet koko leiriä. Tämä olisi kuitenkin saat-

tanut aiheuttaa vielä suurempaa sekaannusta varusmiehissä, koska jo näiden kysymysten vastaaminen tuotti muutamalle ongelmia.

Rippikoulun yleistavoitteena on, että nuori vahvistuu siinä uskossa kolmiyhteiseen Jumalaan, johon hänet on pyhässä kasteessa otettu, kasvaa rakkaudessa lähimmäiseen ja elää rukouksessa ja seurakuntayhteydessä (Elämä – Usko – Rukous 2001, 18).

Sotilasrippikoulu ei välttämättä yllä tähän tavoitteiseen seurakuntayhteyden osalta. Varusmiehet kokivat leirin onnistuneena sekä kasvattavana kokemuksena ja saivat uuden positiivisen kuvan puolustusvoimien kirkollisesta työstä. On silti kyseenalaista miten seurakuntayhteys toteutuu varusmiespalveluksen jälkeen, koska käytännössä yhteys katkeaa, kun palvelusaika päättyy. On mahdollista, että sotilasrippikoulussa saavutettu yhteys innoittaa toimimaan oman kotiseurakunnan parissa, mutta toisaalta taas ero siviilimaailman seurakuntatyöhön on suuri.

Erittäin huomion arvoista leirillä oli varusmiesten nopea ryhmäytyminen. Kokemuksemme mukaan 15-vuotiaiden rippikouluryhmä saattaa joskus olla hyvinkin vaikeaa saada yhdeksi kiinteäksi porukaksi. Varusmiesjoukko oli heti alusta alkaen kiinteästi yksi, dynaaminen ryhmä. Tässä on siis suuri ero nuorten- ja sotilasrippikoulun välillä. Tähän vaikuttaa tietysti varusmiespalvelus, jossa on tottunut tulemaan toimeen erilaisien ihmisten kanssa. Toisen, univormuun sonnustautuneen taistelijan kohtaaminen on yleensä helppoa. Tämä aihe olisi myös tutkittavana mielenkiintoinen.

Raportin kirjoittamisprosessi oli työläs, mutta samalla hyvin kasvattava kokemus. Aiheiden jakaminen onnistui saumattomasti. Tutkimukseen tarvittavaa teoretietoa oli painoitellen niukasti, johtuen siitä että sotilasrippikoulua ei ole juurikaan tutkittu aikaisemmin. Puolustusvoimilta saatu materiaali auttoi paljon ja yhteistyö sujui hyvin.

LÄHTEET

Alasuutari, Pertti 1993. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.

Asevelvollisuuslaki 2007/1438, 28.12.2007. Viitattu 5.5.2010.

[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20071438?search\[type\]=pika&search\[pika\]=asevelvollisuuslaki](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20071438?search[type]=pika&search[pika]=asevelvollisuuslaki)

Dunderfelt, Tony 1997. Elämänkaaripsykologia. Lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. Porvoo: WSOY.

Elämä – Usko – Rukous 2001. Rippikoulusuunnitelma 2001. Suomen ev. lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2001:10. Kirkkohallitus. Kirkon kasvatustiasiankeskus.

Grönfors, Martti 2001. Havaintojen teko aineistonkeräyksen menetelmänä. Teoksessa Juhani Aaltola ja Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 124–141.

Hyvönen, Jenni 2006. Urbaanin kristityn nuoren aikuisen spiritualiteetti. Spiritualiteetti inhimillisenä ja kristillisenä ilmiönä. Teoksessa Teija Mikkola, Kati Niemelä & Juha Petterson (toim.) Urbaani usko. Nuoret aikuiset, usko ja kirkko. Kirkon tutkimuskeskus.

Häyrynen, Seppo & Rissanen, Paavo 1990. Elävä hiljaisuus. Helsinki: Kirjapaja.

Jokela, Eero 2004. Nuoren hengellinen ohjaaminen. Teoksessa Heli Aaltonen, Lassi Pruuki, Pekka Saarainen (toim.) Rippikoulun käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 57–65.

Jolkkonen, Jari 2004. Rippikoulu ja konfirmaatio luterilaisen kasteteorian näkökulmasta. Teoksessa Heli Aaltonen, Lassi Pruuki, Pekka Saarainen (toim.) Rippikoulun käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 9–34.

Katekismus. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kristinoppi. Hyväksytty kirkolliskouksessa vuonna 1999. Kirkkopalvelut.

Kirkkojärjestys 1991/1055, 8.11.1991 v. 1993. Viitattu 16.1.2011.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055#L3>

Kirkkolaki 1054/1993. 26.11.1993. Viitattu 7.10.2010.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054>

Kirkon tutkimuskeskus 2004. Kirkko muutosten keskellä. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2000-2003. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 89. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Kotila, Heikki 2003. Spiritualiteetti – ajankohtainen näkökulma. Teoksessa Seppo Häyrynen, Heikki Kotila & Osmo Vatanen (toim.) Spiritualiteetin käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 13–23.

Kuusinen, Jorma 1997. Nuorten aikuisten kehitystehtävät, onnellisuus ja kehityksen hallinta. Teoksessa Mikko Korkiakangas & Heikki Lyytinen (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissään. Porvoo: WSOY, 311–321.

Laine, Timo 2001. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 26–43.

Laki puolustusvoimista 2007/551. 11.5.2007. Viitattu 4.10.2010.

[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070551?search\[type\]=pika&search\[pika\]=maanpuolustus](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070551?search[type]=pika&search[pika]=maanpuolustus)

Lehto, Jukka 2010. Kenttärovasti, Länsi-Suomen sotilasläänin esikunta. Hämeenlinna. Henkilökohtainen tiedonanto 15.3.2010.

- Liesinen, Kalle; Hyppönen, Hannu; Kalmari, Kai; Santtila, Matti; Vuorio, Ville-Veikko; Pimiä, Mikko & Leskinen, Aleksi 2004. Sotilaan käsikirja. Helsinki: Edita Prima.
- Lindfors, Helena 2008. Perinne elämäksi. Teoksessa Jouko Porkka (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: LK-kirjat, 255–282.
- McGrath, Alister 1996. Kristillisen uskon perusteet. Johdatus teologiaan. Helsinki: Kirjapaja.
- Metso, Pekka 2003. Idän kirkon hengellisyys. Teoksessa Seppo Häyrynen, Heikki Kotila & Osmo Vatanen (toim.) Spiritualiteetin käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 27–48.
- Mikkola, Teija 2006. Urbanin nuoren aikuiset arvot. Nuoret aikuiset ja arvot. Teoksessa Teija Mikkola, Kati Niemelä & Juha Petterson (toim.) Urbaani usko. Nuoret aikuiset, usko ja kirkko. Kirkon tutkimuskeskus.
- Niemelä, Kati 2006. Nuorten aikuisten suhde kirkkoon. Ovatko nuoret aikuiset tänään enemmän haaste kuin aiemmin, Nuorten aikuisten uskonnollinen identiteetti. Teoksessa Teija Mikkola, Kati Niemelä & Juha Petterson (toim.) Urbaani usko. Nuoret aikuiset, usko ja kirkko. Kirkon tutkimuskeskus.
- Niskanen, Hannu 2008. Sotilassielunhoidon pitkä perinne. Teoksessa Hannu Niskanen & Valde Palola (toim.) Rauhan asialla. Puolustusvoimien kirkollinen työ 90 vuotta. Helsinki: Minerva kustannus, 25–43.
- Palola, Valde 2008. Kirkollisen työn johtaminen ja organisoituminen. Teoksessa Hannu Niskanen & Valde Palola (toim.) Rauhan asialla. Puolustusvoimien kirkollinen työ 90 vuotta. Helsinki: Minerva kustannus, 151–162.
- Piispainkokous 2004. Viitattu 16.1.2011.
<http://kappeli.evl.fi/Kirkkolainsaadanto.nsf/a16399f0218eff85c2256e6d00473b03/7fbf4ffb991e1d4bc2256f6c003c4232?OpenDocument>

- Puolustusvoimat 2009. Lapin Ilmatorjuntarykmentti. Kirkollinen työ. Viitattu 27.4.2010. <http://www.mil.fi/maavoimat/joukot/lapitr/kirkko.dsp>
- Puolustusvoimat 2010a. Rippikoulukäskey. Kopio tekijöiden hallussa.
- Puolustusvoimat 2010b. Kirkollinen työ. Tehtävä ja sisältö. Viitattu 14.1.2011. www.puolustusvoimat.fi
- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.
- Raunio, Antti 2003. Onko olemassa luterilaista spiritualiteettia? Teoksessa Olli-Pekka Vainio (toim.) Johdatus luterilaisen spiritualiteetin teologiaan. Helsinki: Kirjapaja, 11–36.
- Siltala, Pirkko 1992. Nuoruus. Teoksessa Pirkko Niemelä & Jan-Erik Ruta (toim.) Ihmisen elämänkaari. Helsinki: Otava, 91–112.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.a. Aikuisrippikoulu – tulevaisuuden vahva työmuoto? Viitattu 17.1.2011. <http://sakasti.ev1.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content2A962E>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.b. Aamenesta öylättiin. Spiritualiteetin määritelmä. Viitattu 28.4.2010. <http://www.ev12.fi/sanasto/index.php/Spiritualiteetti>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.c. Aamenesta öylättiin. Siunauksen määritelmä. Viitattu 27.1.2011. <http://www.ev12.fi/sanasto/index.php/Siunaus>
- Syrjälä, Leena 1994. Tapaustutkimus opettajan ja tutkijan työvälteenä. Teoksessa Leena Syrjälä, Sirkka Ahonen, Eija Syrjäläinen & Seppo Saari (toim.) Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä, 9–66.
- Tirri, Kirsi 2007. Nuoren aikuisen spiritualiteetti. Teologia.fi –verkkójulkaisu. Viitattu 14.1.2011.

[http://www.teologia.fi/index.php?option=com_content&task=view&id=96
&Itemid=16](http://www.teologia.fi/index.php?option=com_content&task=view&id=96&Itemid=16)

Wikström, Owe 1998. Häikäisevä pimeys. Näkökulmia hengelliseen ohjaukseen. Helsinki: Kirjapaja.

LIITTEET

LIITE 1 Ohjeet aineiston keräykseen

Nuoret rippikoulu ja tulevaisuus
Helmikuu 2007
Aineistonkeruu

Ohjeet aineistonkeruuta varten.

Lomakkeet 2 ja 3.

YLEISTÄ:

- Nämä lomakkeet ovat toistensa kaltaisia
- Lomakkeiden etusivulle merkitään kohtaan ”lomake nro” lomakkeen numero, jotta mahdollisten lisäsivujen kohdalla voidaan yhdistää oikea lisäsivu oikeaan lomakkeeseen
- ”**Iltaohjelma rippikoulussa**” kerätään joka havainnoitava ilta omalla lomakkeella, samoin ”**Rippikoulun hartaudeellisuus**” joka päivä omalla lomakkeella.
- ”Rippikoulun hartaudeellisuus” kerää tietoa kokonaisesta päivästä.
- lomakkeissa aika etenee ylhäältä alas
- molempia lomakkeita pystyy täyttämään osallistumisen lomassa, joskin ”Iltaohjelma rippikoulussa” edellyttää enemmän keskittymistä ja siksi suositellaan vapautusta ope-
tuksesta havainnoidessa.
 - Tarkennus: hartaudeellisissa elementeissä ”valmis rukous” tarkoittaa esim. Isä meidän –rukousta tai ruokarukousta ja ”vapaa rukous” vapaasti tilan-
teessa tuotettua.
- Jos et tiedä pitäisikö tapahtuma merkitä, merkitse! Voit myös lisätä lisämääreitä kuvai-
lemaan tapahtumaa.
- Marginaaleihin voit merkitä kritiikit tai mieltäsi askarruttavat asiat
- Lisäksi 1. lomakkeen jälkeen tiedostossa on myös lisäsivu omia muistiinpanoja varten. Voit käyttää jälkimmäistä omia huomioitasi varten mutta muista merkitä niihin sama ”lomake nro” kuin varsinaisessa havainnointilomakkeessasi. Tällä tavalla pystymme tunnistamaan mihin lomakkeeseen lisäsivu liittyy.

TUTKIMUSKYSELY

Päällimmäiset tunteuksesi tästä sotilasrippikoulusta?

Miten olet kokenut hartauselämän leirillä?

Onko hartauksia ollut mielestäsi...

a) Liian vähän b) Sopivasti c) Liian paljon

Onko mielestäsi tärkeää, että sotilasrippikoulussa pidetään hartauksia? Miksi?

Minkälainen tunnelma on ollut hartauksissa?

Kerro minkälaisia tunteita leirillä vietetyt hartaudet ovat herättäneet sinussa?

Jäitkö kaipaamaan jotain asiaa hartauksissa?

Koetko sotilasyhteisön hartaudet hengellisyydeltään poikkeaviksi siviilitilaisuuksiin verrattuna? Millä tavalla?

Mitä sotilasrippikoulun hartauselämässä pitäisi parantaa?

Mitä muuta haluaisit kertoa?

Liite 4 Sotilasrippikoulun ohjelma

SOTILASRIPPIKOULUN OHJELMA XX-XX.XX.2010

Tiistai XX.XX.

17.00	Sapuminen leirikeskukseen
18.00	Yhteinen tutustuminen, ennakkotehtävät
20.30	Iltapala
21.00	Kompletorio
22.00	Hiljaisuus

Keskiviikko XX.XX.

07.30	Herätys
08.00	Aamiainen
08.45	Laudes
09.00	Oppimiskokonaisuus I (Raamattu) <ul style="list-style-type: none"> • mikä, miten, miksi, kuinka jne... • lyhyt käyttökoulutus
11.30	Lounas
12.15	Oppimiskokonaisuus II (Luominen) <ul style="list-style-type: none"> • luomakunnan tekijänoikeudet • ihmisen Isä • sosiaalietiikka • erotiikka • kompastuminen I. lankeemus
14.00	Päiväkahvi
14.30	Päivärukous
14.40	Oppimiskokonaisuus III (10 käskyä) <ul style="list-style-type: none"> • käskyt ja niiden antaminen • sisäiset käskyt I. omatunto • käskytyksen tarkoitus
17.00	Päivällinen
18.00	Itseopiskelu (Markuksen evankeliumi)
19.00	Sauna
20.30	Iltapala
21.00	Kompletorio
22.00	Hiljaisuus

Torstai XX.XX.

07.30	Herätys
08.00	Aamiainen
08.45	Laudes
09.00	Oppimiskokonaisuus IV (Lunastus) <ul style="list-style-type: none"> • kuka ihmeen Jeesus, miten, miksi, mitä sitten jne...? • merkitykset arkitodellisuudessa ml. siviili- ja sotilaselämä

11.30	<ul style="list-style-type: none"> • vesipesu kastamalla Lounas
12.15	Oppimiskokonaisuus V (Pyhitys) <ul style="list-style-type: none"> • Jumalan kolmas Persoona • viestintätavat ja -välineet • horisontaalinen ja vertikaalinen ulottuvuus • leipä ja viini
14.00	Päiväkahvi
14.30	Päivärukous
14.40	Oppimiskokonaisuus VI (Kuolema ja ylösnousemus) <ul style="list-style-type: none"> • elämän päätös • sankarihaudat • poikkeama aikaulottuvuudessa
17.00	Päivällinen
18.00	Pappien vastaanotto <ul style="list-style-type: none"> • konfirmaatiot, kasteet, palaute
19.00	Sauna
20.30	Iltapala
21.00	Kompletorio
22.00	Hiljaisuus

Perjantai XX.XX.

07.00	Herätys
08.00	Aamupala(+siivous)
10.30	Siirtyminen kirkkoon
11.00	Konfirmaatio-oppitunti ja konfirmaatioharjoitus
13.00	Konfirmaatio
14.00	Konfirmaatiokahvit ja muistamiset